

Hansti Duniya (Punjabi)

- ♦ Vol. 44
- ♦ No. 07-08
- ♦ July To August 2020

₹15/-

ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ

• Vol.44 • ਅੰਕ 07-08 • ਮਲਈ-ਅਗਸਤ 2020 • Pages : 52
(ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ)

Also published in Hindi, English & Marathi

Printer & Publisher C.L. Gulati, on behalf of Sant Nirankari Mandal, Delhi-9, printed at M.P. Printers, B-220, Phase-II, NOIDA - 201305 (UP) & published at Sant Nirankari Satsang Bhawan, Sant Nirankari Colony, Delhi-110009

Managing Editor : Sulekh Singh 'Sathi'

Editor (Honorary)

Sulekh Singh 'Sathi'

Email: editorial@nirankari.org

Ph.: 011-47660200

Fax: 011-27608215

Website: <http://www.nirankari.org>
kids.nirankari.org

Subscription Value

Country	1 Year	3 Years	5 Years	11 Years
India/Nepal	₹ 150	₹ 400	₹ 700	₹ 1500
U.K.	£15	£40	£70	£150
Europe	€20	€55	€95	€200
USA	\$25	\$70	\$120	\$250
Canada/ Australia	\$30	\$85	\$140	\$300

Other Countries

Equivalent to U.S. Dollars as mentioned above.

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਰਖਿਆ ਦਾ ਸੰਕਲਪ

4

ਸਤੰਤਰ

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ	04
ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਤਰੀ	10
ਹਾਸ਼-ਬੇਡਾ	16
ਸਾਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਤਰੀ	19
ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?	27
ਰੰਗ ਭਰੋ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਿਤਾ	38
ਕਦੇ ਨਾ ਭੁਲੋ	42
ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਰਥ	50

ਚਿੱਤਰਕਥਾਵਾਂ

ਕਿੱਟੀ	20
ਦਾਦਾ ਜੀ	46

06

24

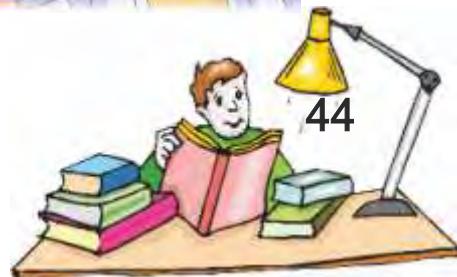
28

ਕਹਾਣੀਆਂ

ਦਾਦਾ ਜੀ ਇਹ ਘੰਟੀ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਣਾ	
- ਸੀ.ਐਲ. ਗੁਲਾਟੀ	06
ਸਰਾਰਤ ਛੁੱਟ ਗਈ	
- ਮੁਮਤਾਜ਼ ਹਸਨ	12
ਨਿਸ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦਾ ਘੁੰਡ	
- ਡਾ. ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼	15
ਸੱਚਾ ਨਿਆਂ	
- ਡਾ. ਵਿਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼	24
ਬਦ ਨਾਲੋਂ ਬਦਨਾਮ ਬੁਰਾ	
- ਦੀਪਾਂਨੂੰ ਜੈਨ	28
ਅਨੋਖੀ ਰੱਖੜੀ	
- ਜਗਤਾਰ ਚਮਨ	31
ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਮੇਵਾ	
- ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਰੌਮੀ	32
ਆਲਸ ਕਰਨ ਦੀ ਗਲਤੀ	
- ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ 'ਮੀਰਾ'	35
ਚੇਤਨ ਮਹਾਤਮਾ	
- ਦਿਨੇਸ਼ ਰਾਇ	39
ਰੱਖੜੀ ਦਾ ਰੰਗ	
- ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਆਸਟਰ	40
ਫਲ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ...	
- ਸਿਵਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ	44

35

44

ਗੀਤ-ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਝੁੱਲ ਵੇ ਤਿਰੰਗਿਆ	
- ਸੁਰਜੀਤ 'ਦੇਵਲ'	05
ਸੋਹਣਾਂ, ਪਿਆਰਾ ਸਾਡਾ ਦੇਸ	
- ਜਗਦਿਸ਼	11
ਗਰਮੀ ਆਈ	
- ਓਕਾਰ ਸੂਦ	18
ਵਾਹਵਾ! ਬੱਦਲ ਆ ਗਏ	
- ਸੁਰਿੰਦਰ ਰੰਧਾਵਾ	26
ਆਇਆ ਰੱਖੜੀ ਦਾ ਤਿਊਹਾਰ	
- ਅਮਨ 'ਦਿਲਜਾਠ'	43
ਬੁੱਲੇ ਸਕਲ	
- ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਾਦਿਕ	45

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੇਖ

ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਿਵਸ	
- ਹਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ	09
ਇਕ ਰੋਚਕ ਸਿਕਾਰੀ ਜੀਵ	
- ਪਰਸੂਰਾਮ ਸੁਕਲ	14
ਇਕ ਅਨੋਖਾ ਜੀਵ - ਭ੍ਰਾਮਕ ਬਿੱਛੂ	
- ਅਭਿਨੰਦਨ ਸੁਕਲ	30
ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਢੁਨੀਆਂ	
- ਅਮਰਜੀਤ ਚੰਦਰ	34

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਰਖਿਆ ਦਾ ਸੰਕਲਪ

ਪਿ

ਆਰੇ ਬਚਿਓ ! ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲਾਕ ਡਾਊਨ
ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਰੇ
ਸਕੂਲ-ਕਾਲਿਜ ਬੰਦ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਬਚਿਆਂ
ਨੇ ਸਾਲਾਨਾ ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਹੈ
ਅਤੇ ਕੁਝ ਨੂੰ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੱਦੇ ਨਜ਼ਰ ਤਿਮਾਰੀ
ਪਰੀਖਿਆ ਦੇ ਨੰਬਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹੀ ਅਗਲੀਆਂ
ਕਲਾਸਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋ, ਸਾਰਿਆਂ
ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਮੁਬਾਰਿਕ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ
ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਆਨ-ਲਾਈਨ ਸਟੱਡੀ
ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਨਿਰੰਤਰ ਆਨ-ਲਾਈਨ
ਲੈਕਚਰਜ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ
ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਪਣੀ ਪੜਾਈ
ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਬਣਾਈ ਰਖਣੀ ਹੈ।

ਪਿਆਰੇ ਬਚਿਓ ! ਅਗਸਤ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਅੰਭੇ
ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਆਪਣਾ ਖਾਸ
ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਕਈ ਸਮਾਜਿਕ ਤਿਓਹਾਰ ਅਤੇ
ਗਾਜਨੀਤਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ
ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸੀ ਮਹੀਨੇ ਰਖੜੀ ਦਾ ਤਿਓਹਾਰ
ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਭੈਣਾਂ-ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ
ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਤਿਓਹਾਰ
ਹੈ। ਭੈਣਾਂ ਅਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਗੁੱਟ ਤੇ ਕੌਮਲ ਪਰ
ਮਜ਼ਬੂਤ ਧਾਰਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ
ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦਕਿ ਭਰਾ ਉਸਦੇ
ਬਦਲੇ ਭੈਣ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਦਾ
ਸੰਕਲਪ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਸਾਲ ਇਹ ਤਿਓਹਾਰ
ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਅਰਥ ਵੀ ਇਸ ਪਿਆਰ ਅਤੇ
ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਜੀਵ ਰੱਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ

ਦੀ 15 ਤੰਤੀਕ ਨੂੰ ਭਾਰਤ

ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਤੇ

ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤਿਓਹਾਰ 'ਆਜ਼ਾਦੀ
ਦਿਵਸ' ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਹੀ
ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਅੰਗੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਇਆ
ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤਵਾਸੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ
ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ
ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਮੰਤਰੀ ਰਾਹੀਂ ਲਾਲ
ਕਿਲੇ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਨ-ਬਾਨ ਦੇ ਸਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ
ਤਿੰਗਾ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮੁਚਾ
ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤਿੰਗੇ ਨੂੰ ਸਲਾਮੀ ਦੇ ਕੇ ਮਾਣ
ਮਹਿਸੂਸਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਬਚਿਓ ! ਅਸੀਂ ਅਪਣੀ ਪੜਾਈ ਵੱਲ ਪੂਰਾ-
ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦੇਂਦੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਓਹਾਰਾਂ ਦੀ
ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰਖਣਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ
ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ
ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ
ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਹਿਤ ਦੇ ਵਿਰੁਧ
ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਪਰੀਤ ਕਦਮ ਨਾ ਖੁਦ ਚੁਕਣਾ ਹੈ
ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੇਣਾ ਹੈ।
ਭਾਵ ਇਹ ਮਹੀਨਾ ਜਿਥੇ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਦਾ
ਸੰਕਲਪ ਲੈਣ ਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ
ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲੈਣ ਦਾ ਹੈ।

ੴ ਸੁਲੇਖ 'ਸਾਥੀ'

ssathi_2007@yahoo.com

□ ਸੁਰਜੀਤ 'ਦੇਵਲ'

ਝੁੱਲ ਵੇ ਤਿਰੰਗਿਆ

ਝੁੱਲ ਵੇ ਤਿਰੰਗਿਆ, ਝੁੱਲ ਵੇ ਤਿਰੰਗਿਆ।
ਤੈਨੂੰ ਅਸਾਂ ਖੂਨ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਨਾਂ ਤੂੰ ਹੈ ਮੰਗਿਆ।
ਝੁੱਲ ਵੇ ਤਿਰੰਗਿਆ,
ਝੁੱਲ ਵੇ ਤਿਰੰਗਿਆ - - -

ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਓ ਸੌਖੀ ਮਿਲੀ ਮਾਨਣੀ,
ਦੇਸ਼ ਭਰਤਾਂ ਨੇ ਸੀ ਕਰਾਏ ਸੀਨੇ ਛਾਨਣੀ,
ਚੱਪਾ-ਚੱਪਾ ਧਰਤੀ ਦਾ ਲਹੂ ਨਾਲ ਰੰਗਿਆ,
ਝੁੱਲ ਵੇ ਤਿਰੰਗਿਆ - - -

ਲਾਜਪਤ ਤੇਰੇ ਲਈ ਡਾਗਾਂ ਵੀ ਸਹਾਰੀਆਂ,
ਮਾਵਾਂ ਦਿਆਂ ਪੁੱਤਾਂ ਪੀੜਾਂ ਸਹਿ ਲਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ,
ਜਾਨ ਤੋਂ ਪਿਆਰਿਆ ਉਏ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਚੰਗਿਆ,
ਝੁੱਲ ਵੇ ਤਿਰੰਗਿਆ - - -

ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਫੰਦੇ ਨੂੰ ਸੇਰਾਂ ਪੀਂਘ ਪਈ ਜਾਣ ਕੇ,
'ਜਿੰਦਾ ਬਾਦ' ਕਹਿ ਕੇ ਝੂਟੇ ਲਏ ਹਿੱਕਾਂ ਡਾਢ ਕੇ,
ਰਾਜਗੁਰੂ, ਭਰਤ, ਸੁਖਦੇਵ ਫਾਂਸੀ ਟੰਗਿਆ,
ਝੁੱਲ ਵੇ ਤਿਰੰਗਿਆ - - -

ਅਬਰਾਂ 'ਚ ਮਾਰ ਤੂੰ ਫਰਾਟੇ ਪੈਣਾਂ ਚੁੰਮਦਾ,
'ਦੇਵਲ' ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਖੁਸ਼ੀਚ ਵਿਰੇ ਘੁੰਮਦਾ,
ਤੈਨੂੰ ਵੇਖ ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਖੁਸ਼ੀਆਂਚ ਰੰਗਿਆ,
ਝੁੱਲ ਵੇ ਤਿਰੰਗਿਆ - - -

ਦਾਦਾ ਜੀ ਇਹ ਘੁੱਟੀ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਣਾ

ਜ

ਣਪਤ ਰਾਏ ਨਾਮਕ ਇਕ ਵਿਆਕਤੀ ਬਹੁਤ ਅਮੀਰ ਸੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਬੰਗਲੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਨ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਹਰ ਪਾਸੇ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਬੜਾ ਗਮਗੀਨ ਜਿਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸੰਤਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਉਹਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮਰ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਦ ਇਹ ਸਾਰੀ ਸੰਪਤੀ ਅਤੇ ਠਾਠ-ਬਾਠ ਕੌਣ ਸੰਭਾਲੇਗਾ?

ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਇਲਾਜ ਅਤੇ ਸਾਧੂ-ਸੰਤਾਨਾਂ ਦੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇ ਬਾਦ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਬੱਚੇ

ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਗਣਪਤ ਰਾਏ ਨੇ ਬੜੇ ਲਾਡ-ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਮੰਨਣ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ।

ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਵੀ ਬੜੀ ਧੂਮਧਾਮ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਗਣਪਤ ਰਾਏ ਪ੍ਰਫਲਿਤ ਖਾਨਦਾਨੀ ਘਰਾਣੇ ਵਾਂਗ ਸੁਪਨੇ ਵੇਖਣ ਲਗਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਬਹੁਤ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਤੇ ਪਾਣੀ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਚਲਾਕ ਨਿਕਲੀ। ਗੱਲ-ਗੱਲ ਤੇ ਝਗੜਾ ਕਰਨਾ, ਕਦਮ-ਕਦਮ ਤੇ ਬੇਇੱਜਤੀ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਦ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਵਾਪਿਸ ਘਰ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸੱਸ-ਸਹੂਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸ ਦੇ ਕੰਨ ਭਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਨੀਂਦ ਵੀ ਹਰਾਮ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਸੀ।

ਉਸ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨਾਲ ਗਣਪਤ ਰਾਏ ਬੜਾ ਲਾਚਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬੇਟਾ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਰ ਜਿਹਾ ਰਹਿਣ ਲਗਾ। ਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਿਆ ਅਤੇ

ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਬੰਗਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਅਲਗ ਕਮਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਥੇ ਦੋਵੇਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਗਣਪਤ ਰਾਏ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਰਿਹਾ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਨੌਕਰ ਕਰਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਗਣਪਤ ਰਾਏ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ, ਦੁਪਹਿਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਅਲਗ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਿਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਖਾਣਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਗਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਘੰਟੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਜਾਉਣ ਤੇ ਨੌਕਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਲਈ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਸਮਾਂ ਗੁਜਰਦਾ ਗਿਆ। ਗਣਪਤ ਰਾਏ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪੱਤੇ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਬੜੇ ਲਾਡ-ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਹੋਣ ਲੱਗਾ। ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਹੋਸ਼ ਸੰਭਾਲੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਬੰਗਲੇ ਦੇ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਗਣਪਤ ਰਾਏ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਹਨ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਉਠਣਾ, ਬੈਠਣਾ ਅਤੇ ਖੇਡਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਲੋਕਿਨ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ

ਇਹ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਦ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਨੇ ਕਿਹਾ - 'ਪਿਤਾ ਜੀ, ਆਪ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ?' ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਲਗ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਇਸ ਵੱਡੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੇ?' ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਜਦ ਬੱਚੇ ਨੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਆਖੀਆਂ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ ਮੱਥੇ ਤੇ ਵੱਟ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੇ ਇਕ-ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਸਾਡ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਕੋਨੇ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਏਗੀ ਜਿਥੇ ਉਸ ਦੇ ਸੱਸ-ਸਹੁਰਾ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਚੇ ਨੇ ਮਨਾ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਕੋਲ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਏ ਅਤੇ ਅਗਰ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੰਗਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਜਿਹਾ ਕਮਰਾ ਦੇ ਦੇਵੇ।

ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆ। ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਬੈਠਣ ਦੇ ਬਾਦ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਉਥੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਖੁਦ ਦੌੜਿਆ-ਦੌੜਿਆ ਆਪਣੀ ਮੰਮੀ ਕੋਲ ਆਇਆ। ਬੱਚਾ ਮੰਮੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ

ਲੱਗਾ— 'ਮੰਮੀ ਆਪ ਵੀ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਚਲੋ ਜਿਥੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਜੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਗਰ ਆਪ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚਲੋਗੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਫਿਰ ਕਦੇ ਇਧਰ ਆਪ ਦੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਆਵਾਂਗਾ। ਬੱਚੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਅਣਮੌਨੇ ਮਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਮੰਮੀ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਗਈ ਜਿਥੇ ਉਸ ਦੇ ਸੱਸ-ਸਹੁਰਾ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹੀ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ ਅਤੇ ਦਾਦੀ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਘੁਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਖੇਡਣ ਲੱਗਾ— "ਆਪ ਮੇਰੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੈ ਚਲੋ।" ਉਸਦੇ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤਕ ਚੁਪ ਰਹੇ। ਜਦ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਉਤੱਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਨੇ ਉਥੇ ਪਈ ਹੋਈ ਘੰਟੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ — "ਵੇਖੋ ਆਪ ਇਸ ਘੰਟੀ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਗਵਾ ਨਾ ਦੇਣਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਮੇਰੇ ਮੰਮੀ-ਡੈਡੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਭੇਜਾਂਗਾ ਤਾਂ ਇਹ ਘੰਟੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆਏਗੀ।" ਬੱਚੇ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਬਲਕਿ

ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਜਮੀਨ ਖਿਸਕ ਗਈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੇ ਇਹ ਕੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਦਰਦਨਾਕ ਸਮਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣਿਓਂ ਗੁਜਰਨ ਲਗਾ। ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਛਤਾਵਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਘੰਟੀ ਲੈ ਕੇ ਬੋਲੇ ਕਿ ਕੀ ਤੂੰ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਲਗ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇਗਾ? ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਘੰਟੀ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟਣ ਲੱਗੇ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅੰਦਰ ਚਲ, ਜੋ ਕਮਰਾ ਤੂੰ ਠੀਕ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਇਹ ਉਹਨੂੰ ਲੈ ਲੈਣ। ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਾਂਗੇ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਾਂਗੇ। ਤੂੰ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹੀ ਪੱਟੀ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਕੱਲ ਨੂੰ ਤੂੰ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਧੱਕ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਡਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਗੇ ਤੋਂ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪੂਰਣ ਰੂਪ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਿਵੇਂ ਆਮਤੌਰ ਤੇ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸਲੂਕ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਇਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਬੱਚਾ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਬੁਰਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭਲਾਈ ਇਸੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਉਜਲੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰੀਏ ਕਿ ਕੱਲ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਸਕਣ।

□ ਹਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਿਵਸ

Hਡਾ ਦੇਸ਼ ਦੋ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਰਿਹਾ। 15 ਅਗਸਤ 1947 ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਲਾਲ ਕਿਲੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਤਿਰੰਗਾ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਇਆ।

ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੁਤੰਤਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਸ਼ੁਭ ਘੜੀ ਸਮੇਂ ਲਾਲ ਕਿਲੇ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ 15 ਅਗਸਤ ਦਾ ਦਿਨ ਕੌਮੀ ਤਿਉਹਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬੜੀ ਧੂਮ-ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਬਹਾਦੁਰਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਬਾਨੀ ਸਦਕਾ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਹਾਸਲ ਹੋਈ।

ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਿਵਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਮਾਰੋਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਵੇਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਾਲ ਕਿਲੇ ਉੱਤੇ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਂ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। 21 ਤੋਂਹਾਂ ਦੀ ਸਲਾਮੀ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਥਾਂਥਾਂ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਇੱਕਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮਠਿਆਈ ਵੰਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਸੰਮੇਲਨ ਅਤੇ ਖੇਡ ਮੁਕਾਬਲੇ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹਰ ਇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਇਸ ਦਿਨ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਗਿਆਨ

ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤੰਤਰੀ

□ ਘਮੰਡੀਲਾਲ ਅਗਰਵਾਲ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਤਾਰੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਕਿਉਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ?

ਉਤੱਤਰ :- ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤਾਰੇ ਤਾਪਮਾਨ ਦੇ ਕਾਰਣ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਤਾਰੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਵਾਲੇ ਤਾਰੇ ਸਫੇਦ ਰੰਗ ਦੇ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਤਾਰੇ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਚਮਕੀਲੀ ਵਸਤੂਆਂ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਪਏ-ਪਏ ਧੁੰਦਲੀਆਂ ਕਿਉਂ ਪੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ?

ਉਤੱਤਰ :- ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਕਈ ਗੈਸਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਕਸੀਜਨ, ਨਮੀ, ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਅਤੇ ਹਾਈਡ੍ਰੋਜਨ ਸਲਫਾਈਡ ਗੈਸਾਂ ਵੀ ਮਿਲੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਪਈਆਂ-ਪਈਆਂ ਧੂਤੂਆਂ ਦੀ ਉਪਰੀ ਤਹਿ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਹ ਗੈਸਾਂ ਆਕਸਾਈਡ ਸਲਫਾਈਡ ਆਦਿ ਦੀ ਤਹਿ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਧੂਤੂਆਂ ਦੀ ਚਮਕ ਮੰਦੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਧੂਧਲੀਆਂ ਅਤੇ ਮੈਲੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਕੱਚ ਕਿਵੇਂ ਬਣਦਾ ਹੈ?

ਉਤੱਤਰ :- ਕੱਚ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਸਿਲਿਕਾ, ਸੋਡਾ, ਰਾਖ ਅਤੇ ਚੂਨੇ ਦਾ ਪੱਥਰ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਭੌਠੀ ਵਿੱਚ 1400 ਸੈਲਾਮੀਅਸ ਤੱਕ ਗਰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਜਦ ਗਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਿਲੀਕੈਟੋ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਬਨਡਾਈ ਆਕਸਾਈਡ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਤੱਕ ਇਸ ਨੂੰ ਗਰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਸ ਤਰਲ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨੂੰ ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਠੰਡਾ ਕਰਕੇ ਕੱਚ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਮੱਛੀਆਂ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਜਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ?

ਉਤੱਤਰ :- ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਜੀਵਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੰਦਾ ਰਹਿਣ ਲਈ ਆਕਸੀਜਨ ਗੈਸ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਆਕਸੀਜਨ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਕਸੀਜਨ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੁਲਣਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਜਦ ਮੱਛੀਆਂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਗਲਫ਼ਿਆਂ ਦੇ ਉਪਰ ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਹੈ। ਗਲਫ਼ਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਣੀ ਦੀ ਆਕਸੀਜਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੋਸ਼ਿਕਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਪੂਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੱਛੀਆਂ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਜਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

□ ਜਗਦੀਸ਼

ਸੋਹਣਾਂ, ਪਿਆਰਾ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼

ਸੋਹਣਾਂ, ਪਿਆਰਾ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼।
ਸਾਲਾ ਵਸਦਾ ਰਹੇ ਹਮੇਸ਼।

ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ, ਸੋਭਾ ਨੂਰਾਨੀ।
ਉੱਚੇ ਪਰਬਤ ਹਨ ਜਿੰਦਗਾਨੀ।

ਖੁਸ਼ਬੁਦਾਰ ਨੇ ਜੰਗਲ-ਬੇਲੇ।
ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਮੇਲੇ।

ਪੰਜਾਬ, ਹਿਮਾਚਲ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾਂ।
ਕਸਮੀਰ, ਬਿਹਾਰ, ਅਸਾਮ ਵੀ ਆਣਾਂ।
ਮਧ੍ਯਦੇਸ਼, ਯੂ.ਪੀ., ਕਰਨਾਟਕ।
ਗੁਜਰਾਤ, ਕੇਰਲਾ, ਆਂਧਰ, ਅਰੁਣਾਂਧਰ।

ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਹਨ ਪ੍ਰਦੇਸ਼।
ਐਸਾ ਸੁੰਦਰ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼।

ਕਈ ਬੋਲੀਆਂ, ਨਸਲਾਂ ਵਾਲਾ।
ਫਲਾਂ, ਛੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਫਸਲਾਂ ਵਾਲਾ।

ਸਾਡਾ ਕੌਮੀ ਤਿਰੰਗਾ ਪਿਆਰਾ।
ਕੁਲ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਨਿਆਰਾ।
ਜਗਦੀਸ਼ ਇਹ ਸਾਡਾ ਮਾਨ ਤੇ ਜਾਨ।
ਭਾਰਤ, ਇੰਡੀਆ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ !!

ਬਾਲ ਕਹਾਣੀ : ਮੁਮਤਾਜ਼ ਹਸਨ

ਸਰਾਰਤ ਛੁੱਟ ਗਈ

ਬਬਲ੍ਲ ਇਕ ਨਟਖਟ ਲੜਕਾ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਰਾਰਤ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਸਰਾਰਤ ਤੋਂ ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਮੁਹੱਲੇ ਤੋਂ ਬਬਲ੍ਲ ਦੀਆਂ ਸਰਾਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਢੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਕਾਇਤਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਕਦੇ ਉਹ ਰਾਮ੍ਭ ਦੇ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਪੱਥਰ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕਦੇ ਰਾਮ੍ਭ ਚਾਚਾ ਦੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੂਰ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਭਜਾ ਦਿੰਦਾ। ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਵੜ ਕੇ ਅਮਰੂਦ ਚੁਰਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਰਾਰਤਾਂ ਤੋਂ ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਹਨੂੰ ਚੇਤਾਇਆ ਗਿਆ, ਮਾਰ ਵੀ ਪਈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਹ ਸਰਾਰਤੀ ਸੁਧਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਬਬਲ੍ਲ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਘਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤਦੇ ਉਹਨੂੰ ਕੁਝ ਦੂਰੀ ਤੇ ਸਥਿਤ ਬਗੀਚੇ ਵਿੱਚ ਅੰਬ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦਿਸੇ, ਗਰਮੀ ਦਾ ਮੌਸਮ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਉਸ ਤੇ ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਅੰਬ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਅੰਬ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਆਇਆ। ਉਹ ਅੰਬ ਤੇਜ਼ਨ ਦਾ ਉਪਾਅ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਉਥੇ ਖੜਾ ਰਹਿ ਕੇ ਉਹ ਅੰਬਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਫਿਰ ਕੁਝ ਸੋਚ ਕੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ।

ਐਤਵਾਰ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਬਬਲ੍ਲ ਅੰਬ ਤੇਜ਼ਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅੰਬ ਦੇ ਬਗੀਚੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਨਜ਼ਰ ਦੋੜਾਈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਸ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ? ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਆਸਪਾਸ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਛੁਰਤੀ ਨਾਲ ਰੁੱਖ ਤੇ ਚੜਨ ਲੱਗਾ। ਅਚਾਨਕ ਉਹ ਰੁੱਖ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਆਇਆ।

'ਕੀ ਹੋਇਆ ਬਬਲ੍ਲ ਕਿਉਂ ਉਤਰਨ ਲੱਗਾ?' ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੇ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਘਬਰਾ ਕੇ ਬੋਲਿਆ - 'ਉਹ ਉਹ ਵੇਖੋ, ਉਪਰ 'ਭੂੰਡ' (ਜਹਿਰੀਲੀ ਮੱਖੀਆਂ) ਦਾ ਛੱਤਾ ਹੈ।'

ਸਭ ਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਰੁੱਖ ਦੀ ਇਕ ਟਹਿਣੀ ਤੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਜਿਹਾ ਭੂੰਡ ਮੱਖੀਆਂ ਦਾ ਛੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਜਹਿਰੀਲੀ ਮੱਖੀਆਂ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

'ਬਬਲ੍ਲ ਚਲੋ ਅਸੀਂ ਇਕ ਢੰਡਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਸੇ ਨਾਲ ਅੰਬ ਤੇਜ਼ਾਂਗੇ।' ਰਵੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੁਮਿਤ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕੱਟੀ, 'ਨਹੀਂ..... ਨਹੀਂ, ਡੰਡੇ-ਵੰਡੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ। ਹੁਣੇ ਵੇਖਣਾ ਮੇਰੀ ਬਹਾਦਰੀ। ਮੈਂ ਰੁੱਖ ਤੇ ਚੜ ਜਾਵਾਂਗਾ।' ਸੁਮਿਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਉਹ ਸਰਪਟ ਰੁੱਖ ਤੇ ਚੜਨ ਲੱਗਾ।

ਤਦੇ ਬਬਲ੍ਲ ਨੂੰ ਇਕ ਸਰਾਰਤ ਸੁੱਝੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਪੱਥਰ ਉਠਾ ਕੇ ਛੱਤੇ ਤੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੱਖੀਆਂ ਬਿਫਰ ਉਠੀਆਂ। ਸਾਰੇ ਲੜਕੇ ਚੀਕਦੇ-ਚਿਲਾਉਂਦੇ ਭੜ੍ਹੇ। ਸੁਮਿਤ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦਾ ਹੋਇਆ ਰੁੱਖ ਤੋਂ ਕੁੱਦ ਕੇ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਭੱਜਦੇ ਵਕਤ ਠੋਕਰ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਬਬਲ੍ਲ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਮੱਖੀਆਂ ਉਸ

ਤੇ ਟੁੱਟ ਪਈਆਂ। ਉਹ ਲਹੂ-ਲਹਾਨ ਹੋ ਕੇ ਉਥੇ ਬੋਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਰੀਰ ਛੁੱਲ ਕੇ ਕੁੱਪਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਝੂਨ ਦਾ ਰਿਸਾਵ ਵੀ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਸੀ।

ਇਧਰ ਉਸ ਦੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਬਰ ਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਜਦ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਹ ਘਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਤਾਂ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਸਤਾਉਣ ਲੱਗੀ। ਪਿਤਾ ਉਹਨੂੰ ਲੱਭਣ ਨਿਕਲੇ, ਮਿੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਨੇ ਇਹੀ ਦੱਸਿਆ— ਅੱਜ ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕਲੇ ਹੀ ਕਿਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਪਿਤਾ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਚੌਗੁਣੀ ਹੋ ਗਈ। ਨਾ ਜਾਣੇ ਕਿਹੜੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੋਏਗਾ ਉਹ। ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਲੱਭਦੇ-ਲੱਭਦੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵੱਲ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਡਾ: ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਕਲੀਨਿਕ ਵਿੱਚ ਭੀੜ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਭੀੜ ਕਿਉਂ ਲੱਗੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਕ ਲੜਕੇ ਨੂੰ 'ਭੁੰਡ' (ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਮੱਖੀਆਂ) ਨੇ ਡੰਗ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਹ ਬੋਹੋਸ਼ ਹੈ।

ਬਬਲੂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, 'ਕਿਤੇ ਉਹ ਬਬਲੂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ' ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਚਲਿਤ ਹੋ ਗਏ। ਜਦ ਉਹ ਅੰਦਰ ਦਾਖਿਲ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਸਹੀ ਨਿਕਲਿਆ। ਬੈਡ ਤੇ ਉਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਛੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਡਾ: ਸ਼ਰਮਾ ਉਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੋਲ ਹੀ ਸੁਰੇਸ਼ ਬੈਠੇ ਸਨ ਜੋ ਬਬਲੂ ਦੇ ਪਾਪਾ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਬਬਲੂ ਦੇ ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਸਾਰੀ

ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦੱਸਿਆ - 'ਅਗਰ ਮੈਂ ਅੱਜ ਇਹਨੂੰ ਇਥੇ ਨਾ ਲਿਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਪੇਸ਼ਾਨੀ ਵਧ ਸਕਦੀ ਸੀ।' ਬਬਲੂ ਦੇ ਪਾਪਾ ਸੁਣ ਕੇ ਹੱਕੇ-ਬੱਕੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਦ ਉਸ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲੀਆਂ। ਡਾ: ਸ਼ਰਮਾਂ ਦੀ ਫੀਸ ਆਦਿ ਚੁਕਾ ਕੇ ਪਾਪਾ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਆਏ।

ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਮੰਮੀ ਨੂੰ ਦੱਸੀ। ਅਗਰ ਸੁਰੇਸ਼ ਇਹਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੰਮੀ ਨੇ ਸੁਰੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਧੰਨਵਾਦ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਬਬਲੂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਆਈਆਂ। ਉਹ ਸੁਥਰਦੇ ਹੋਏ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗਣ ਲੱਗਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿਓ, ਮਾਂ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਦੇ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਦੀ ਸਜਾ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਫਿਰ ਸੁਥਰਣ ਲੱਗਾ।'

ਮੰਮੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ, 'ਬੇਟੇ, ਚੰਗੇ ਬੱਚੇ ਕੋਈ ਵੀ ਗਲਤ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਚੋਰੀ ਕਰਨਾ ਪਾਪ ਹੈ।'

ਬਬਲੂ ਨੇ ਅਗੇ ਤੋਂ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸੰਗ ਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਰਤ ਅਤੇ ਚੋਰੀ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂ ਖਾਧੀ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ, ਕਵਿ ਸਮਾਂ ਬਾਦ ਉਹ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੜਾਈ ਵਿੱਚ ਮਨ ਲਗਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਮੰਮੀ ਪਾਪਾ ਖੁਸ਼ ਸਨ।

ਜੀਵ-ਜਗਤ - ਪਰਸੂਰਾਮ ਸ਼ੁਕਲ

ਇਕ ਰੋਚਕ ਸਿਕਾਰੀ ਜੀਵ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਨਖੂਰਾ

ਕ ਨਖੂਰੇ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣ੍ਹ ਹਾਂ। ਇਹ ਗਰਮ ਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਜੀਵ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ 2750 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਪਜਾਤੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਨਖੂਰਿਆਂ ਦੇ ਆਕਾਰ ਰੰਗ ਅਤੇ ਸਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕੱਚੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਹੇਠਾਂ, ਦੀਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਰਾਰਾਂ, ਪਥਰੀਲੀਆਂ ਚਟਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਟਰਾਂ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤੀ ਅਜਿਹੀ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਇਹ ਨਦੀਆਂ, ਝੀਲਾਂ, ਸਾਗਰਾਂ ਅਤੇ ਮਹਾਂਸਾਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕਨਖੂਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਕਨਖੂਰੇ ਦੀਆਂ ਦੋ ਉਪਜਾਤੀਆਂ ਹਨ-ਖਾਰੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕਨਖੂਰੇ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਨਖੂਰਾ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਨਖੂਰਾ ਭਰਮਣਸੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਦੀਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਰਾਰਾਂ, ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ ਨਿਵਾਸ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਅਕਸਰ ਜਵਾਰਭਾਟੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਗਰ ਤੱਟਾਂ ਤੇ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਨਖੂਰੇ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਜਾਤੀਆਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਜੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕਨਖੂਰਾ ਉੜੀਸਾ ਦੀ ਚਿਲਕਾ ਝੀਲ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭਰਪੁਰ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਖਾਰੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕਨਖੂਰਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਸਪਾਸ ਦੇ ਸਾਗਰਾਂ ਅਤੇ ਮਹਾਂਸਾਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਮ ਕਨਖੂਰੇ ਦੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਨਖੂਰੇ ਦੀਆਂ ਵੀ

ਉਪਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਰਚਨਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਨਖੂਰੇ ਗੇਂਦ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੋਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਫੀਤੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਪਟੇ। ਕੁਝ ਦਾ ਆਕਾਰ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀਹ ਸੈਟੀਮੀਟਰ ਤਕ ਲੈਂਭੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਨਖੂਰੇ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਰਚਨਾ ਆਮ ਕਨਖੂਰੇ ਦੇ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਦੇ ਪੈਰ ਆਮ ਕਨਖੂਰੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈਂਭੇ, ਪਤਲੇ ਅਤੇ ਨੁਕੀਲੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦੇ ਪੈਰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਵਧਿਆ ਹੋਇਆ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਨਖੂਰੇ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਂ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਅਗੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਚੌੜਾ ਅਤੇ ਮੌਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਤਲਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪਤਲਾ ਅਤੇ ਨੁਕੀਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅਲੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪੈਰ ਵੀ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਹਰੇਕ ਪੈਰ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਕੋਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪੈਰ ਦਾ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਕੋਨਾ ਨੁਕੀਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਦੋ ਨੁਕੀਲੇ ਵਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉਪਰ ਅਰਥਾਤ ਪੂਰੀ ਪਿੰਠ ਤੇ ਵਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਜ਼ੀ ਹਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅਗੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰ ਤੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅੰਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਨਖੂਰਾ ਇਕ ਅਗੀਝਾਰੀ, ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਅਤੇ ਸਿਕਾਰੀ ਜੀਵ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਜਬੜੇ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਜਬੜਿਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਇਹ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਦਾ ਸਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਨਖੂਰੇ ਦਾ ਸਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਬੜਾ ਰੋਚਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਸਿਕਾਰ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਅਚਾਨਕ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਝਪਟ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਜਬੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਬੋਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ■

□ ਡਾ; ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਨਿੰਮ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦਾ ਘੁਮੰਡ

ਥ ਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਜੰਗਲ ਸੀ। ਉਥੇ ਅੰਬ ਅਤੇ ਨਿੰਮ ਦੇ ਰੁੱਖ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਲ-ਕੋਲ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਇਕ ਵਾਰ ਰਾਣੀ ਮੱਧੂਮੱਖੀ ਨਿੰਮ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਬੋਲੀ, "ਨਿੰਮ ਭਾਈ, ਕੀ ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਕਿਸੇ ਟਹਿਣੀ ਤੇ ਆਪਣਾ ਛੱਤਾ (ਘਰ) ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹਾਂ?"

ਮੱਧੂਮੱਖੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਨਿੰਮ ਤੁਨਕ ਪਿਆ, "ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਜੋ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਛੱਤਾ ਬਣਾਏ। ਅਨੇ ਸਾਰੇ ਰੁੱਖ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਕਿਸੇ ਤੇ ਵੀ ਛੱਤਾ ਬਣਾ। ਇਥੋਂ ਭੱਜਾ।"

ਅੰਬ ਨੇ ਮੱਧੂਮੱਖੀ ਅਤੇ ਨਿੰਮ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਅੰਬ ਬੋਲਿਆ, "ਅਰੇ ਨਿੰਮ ਭਰਾ, ਕੀ ਹਰਜ਼ ਹੈ? ਮੱਧੂਮੱਖੀਆਂ ਤੇਰੀ ਟਹਿਣੀਆਂ ਤੇ ਛੱਤਾ ਬਣਾਉਣਰੀਆਂ ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਗਹਿਣਰੀਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਛੱਤਾ ਬਣਾ ਲੈਣ ਦੇ।"

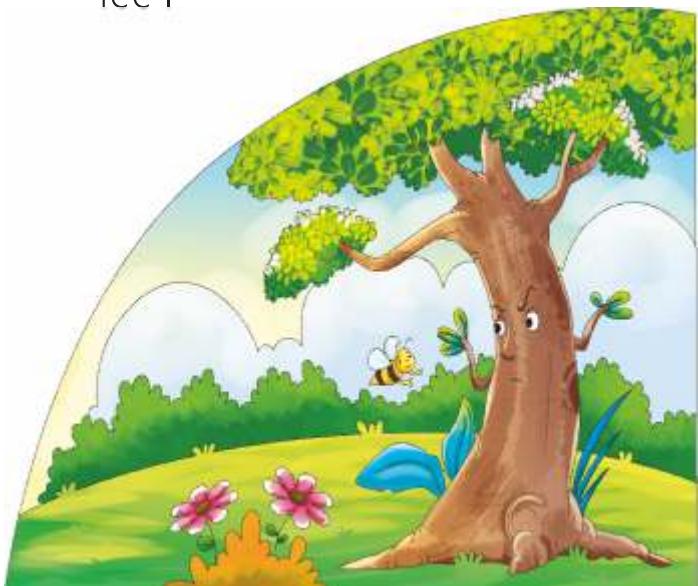
ਅੰਬ ਦੀ ਗੱਲ ਤੇ ਨਿੰਮ ਦਾ ਰੁੱਖ ਹੋਰ ਵਿਗੜ ਗਿਆ। ਉਹ ਬੋਲਿਆ, "ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਤੇ ਮੱਧੂਮੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਤਾ ਬਣਾਉਣ ਦਿੰਦਾ।"

ਅੰਬ ਦੇ ਰੁੱਖ ਨੇ ਰਾਣੀ ਮੱਧੂਮੱਖੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਤੇ ਛੱਤਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਮੱਧੂਮੱਖੀ ਨੇ ਛੱਤਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਇਕ ਵਾਰ ਕੁਝ ਲੋਕ ਅੰਬ ਦੇ ਰੁੱਖ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਮੱਧੂਮੱਖੀਆਂ ਦੇ ਛੱਤੇ ਤੇ ਪਈ। ਇਕ ਆਦਮੀ ਬੋਲਿਆ, "ਯਾਰ, ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਅੰਬ ਦਾ ਰੁੱਖ ਕੱਟਿਆ ਤਾਂ ਮੱਧੂਮੱਖੀਆਂ ਸਾਡੇ ਤੇ ਟੁੱਟ ਪੈਣਗੀਆਂ।"

ਦੂਸਰੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹਾਂ, ਤੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚਲੋ ਉਸ ਨਿੰਮ ਦੇ ਰੁੱਖ ਨੂੰ ਕੱਟਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਨਿੰਮ ਦੇ ਰੁੱਖ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਕੁਹਾੜੀ ਮਾਰੀ ਤਿਉਂ ਹੀ ਨਿੰਮ ਦਾ ਰੁੱਖ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਨਿੰਮ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਅੰਬ ਦੇ ਰੁੱਖ ਨੇ ਮੱਧੂਮੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿੰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਅੰਬ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਤੇ ਰਹਿ ਰਹੀਆਂ ਮੱਧੂਮੱਖੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰੁੱਖ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਉਲਟੇ ਪੈਰ ਭੱਜ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਨਿੰਮ ਦਾ ਰੁੱਖ ਮੱਧੂਮੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਧੰਨਵਾਦ ਦੇਣ ਲੱਗਾ।

ਮੱਧੂਮੱਖੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ, "ਨਿੰਮ ਭਰਾ, ਸਾਡਾ ਧੰਨਵਾਦ ਨਾ ਕਰ, ਧੰਨਵਾਦ ਤਾਂ ਅੰਬ ਦਾ ਕਰ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਤੇ ਛੱਤਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਤੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਭੱਜ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਨਿੰਮ ਦਾ ਰੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਦਾ ਘੁੰਡ ਮਿਟ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਲਈ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਸੀ।"

ਹਸਾ ਬੇਟਾ

ਇਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਖੂਨ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ - ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ?

ਆਦਮੀ ਬੋਲਿਆ - ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ! ਮੈਂ ਹਥੋਡੇ ਨਾਲ ਪੱਥਰ ਤੋੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ - "ਕਦੇ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਦਿਮਾਗ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਿਆ ਕਰ।"

ਮਹਿਮਾਨ : ਬੇਟਾ, ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਕਿਹੜੇ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਸੀ?

ਬੱਚਾ : ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਨੂੰ। ਅਤੇ ਆਪ ਦਾ?

ਮਹਿਮਾਨ : ਸੰਡੇ ਨੂੰ

ਬੱਚਾ : ਝੂਠ ਸੰਡੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਛੁੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪਿਤਾ : ਤੇਰੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਿਹਨਤੀ

ਬੱਚਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?

ਬੇਟਾ : ਜੀ, ਮੈਂ ਹਾਂ।

ਪਿਤਾ : ਉਹ ਕਿਵੇਂ?

ਬੇਟਾ : ਜਦ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਬੈਚ ਤੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ,
ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਬੈਚ ਤੇ ਖੜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਪਿੰਟੂ : ਮੰਮੀ ਮੈਨੂੰ ਖੰਘ ਦੀ ਦਵਾਈ ਦਿਉ।

ਮੰਮੀ : ਬੇਟਾ, ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਨੀ ਹੈ?

ਪਿੰਟੂ : ਮੰਮੀ ਟੋਪਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਖਰਰ-ਖਰਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਿਕਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਪਾਉਣੀ ਹੈ।

- ਵਿਕਾਸ ਕੁਮਾਰ

ਮੰਮੀ : ਬਬਲੂ, ਤੂੰ ਅੱਜ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਕਿਉਂ ਆ ਗਿਆ?

ਬਬਲੂ : ਮੰਮੀ ਮੇਰਾ ਗਬਰੂ ਨਾਲ ਇਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਤਾ।

ਮੰਮੀ : ਲੇਕਿਨ ਤੂੰ ਗਬਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਗੜਾ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ?

ਬਬਲੂ : ਮੈਂ ਅੱਜ ਛੇਤੀ ਘਰ ਆਉਣਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ।

ਇਕ ਕੈਦੀ ਦੂਸਰੇ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਬੋਲਿਆ -
ਕੋਈ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਹੈ?

ਦੂਸਰਾ ਕੈਦੀ ਬੋਲਿਆ -
ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਨ
ਲੇਕਿਨ ਸਾਰੇ ਇਥੇ ਜੇਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹਨ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ : ਸਰ, ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਕਰੀਏ
ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਸਜਾ
ਦਿਉਗੇ?

ਸਰ : ਨਹੀਂ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ : ਫਿਰ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਅੱਜ ਮੈਂ
ਹੋਮਵਰਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

- ਆਜਾਦ ਕੁਮਾਰ

ਰਾਜੂ ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਡਰਾਇੰਗ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਮੰਮੀ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ - ਇਹ ਜਗ੍ਹਾ ਡਰਾਇੰਗ (ਚਿੱਤਰ) ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ?

ਰਾਜੂ ਬੋਲਿਆ - ਮੰਮੀ ਜੀ ਇਹ ਡ੍ਰਾਇੰਗਰੂਮ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਥੇ ਡ੍ਰਾਇੰਗ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਬੱਚੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ -

ਪਿਤਾ ਜੀ! ਕੀ ਆਪ ਅੱਖ ਬੰਦ ਕਰਕੇ 'ਸਾਇਨ' ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ?

ਪਿਤਾ ਜੀ ਬੋਲੇ - ਹਾਂ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ। ਇਕਦਮ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਬੱਚਾ : ਤਾਂ ਫਿਰ ਆਪ ਮੇਰੇ 'ਰਿਪੋਰਟ ਕਾਰਡ' ਤੇ ਅੱਖ ਬੰਦ ਕਰਕੇ 'ਸਾਇਨ' ਕਰ ਦਿਓ।

ਅਧਿਆਪਕ ਇਕ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਸਨ -

ਪਾਨੀਪਤ ਦੀ ਲੜਾਈ ਕਿਸ ਨੇ ਲੜੀ ਸੀ?

ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਵੀ ਲੜਕਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ।

ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸ਼ਿੜਕਿਆ ਤਾਂ ਲੜਕਾ ਰੋਂਦੇ ਹੋਏ ਬੋਲਿਆ -

ਸਗ! ਮੈਂ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਲੜੀ ਸੀ।

- ਬੱਬਲੂ

ਪੁੱਤਰ : (ਨੇਤਾ ਪਾਪਾ ਨੂੰ) ਪਾਪਾ ਅਗਰ ਆਪਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਦੂਸਰੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪ ਕੀ ਕਹੋਗੇ?

ਨੇਤਾ : ਗਦਾਰ।

ਪੁੱਤਰ : ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਆਦਮੀ ਆਪ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਏ ਤਾਂ?

ਨੇਤਾ : ਹਿਰਦੇ ਪਰਿਵਰਤਨ।

.....
ਮਿੱਤਰ : ਕੱਲ ਰਾਤ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਸ਼ਤੇ ਦੀ ਕਢੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਚੱਖ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ...

ਸਾਥੀ : ਹਾਂ, ਹਾਂ ਅਗੇ ਦਸ।

ਮਿੱਤਰ : ਮੇਰੀ ਨੀਂਦ ਖੁਲ ਗਈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਚਟਾਈ ਦਾ ਇਕ ਕੋਨਾ ਗਾਇਬ ਹੈ।

.....
ਇੰਸਪੈਕਟਰ : ਬੰਟੀ, ਤੇਰੀ ਜੋ ਮੱਝ ਗਵਾਚੀ ਹੈ ਉਸਦੀ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦੱਸ।

ਬੰਟੀ : ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਹ ਬੋੜੀ-ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਵਿੱਚ ਪੂਛ ਹਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ।

- ਦੀਪਕ ਕਕਰੇਜਾ

ਗਰਮੀ ਆਈ

ਗਰਮੀ ਆਈ-ਗਰਮੀ ਆਈ।
ਬੁਰਾ ਪਸੀਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਈ।

ਹੁਣ ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਆਵੇਗੀ।
ਇਹ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਵਿਖਾਵੇਗੀ।
ਧੁੱਪਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੜਨੇ ਕਾਮੇ।
ਗਰਮੀ ਨੇ ਕਰਨੇ ਬੜੇ ਡਰਾਮੇ।
ਪਿੱਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪਿੰਡੇ ਲੂਹਣੇ।
ਗਰਮੀ ਜਦ ਅਸਮਾਨ ਨੇ ਛੂਹਣੇ।
ਵਾਹਵਾ ਇਸ ਨੇ ਰੰਗ ਵਿਖਾਣੇ।
ਸਾਂਭੇ ਨਾ ਫਿਰ ਜਾਣ ਨਿਆਣੇ।
ਬਿਜਲੀ ਗੁੱਲ ਇੱਨਵੈਰਟਰ ਬੰਦ।
ਬੈਠ ਰੋਉ ਸਾਡਾ ਨਿੱਕਾ ਪਰਮਾਂਨੰਦ।
ਨਾਲੇ ਉਸ ਦੀ ਮੰਮੀ ਵੀ ਰੋਉ।
ਪਿੰਡਿਉ ਜਦੋਂ ਪਸੀਨਾ ਚੋਉ।
ਹਹਾਕਾਰ ਮਚਾਉਂਦੀ ਗਰਮੀ।
ਛੇ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਆਉਂਦੀ ਗਰਮੀ।
ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੱਛਰ ਆਉਂਦੇ
ਵੱਡ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਗਾਉਂਦੇ-ਗਾਉਂਦੇ।

ਤੇਂਗੂ ਅਤੇ ਮਲੇਰੀਏ ਦੇ ਨਾਲ।
ਚਿਕਣਗੁਣੀਆਂ ਵੀ ਚਲਦਾ ਚਾਲ।
ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਡਰਨਾ।
ਪੈਣਾ ਸਾਨੂੰ ਯਤਨ ਕੋਈ ਕਰਨਾ।
ਰੱਖੋ ਆਪਣਾ ਆਪ ਖਿਆਲ।
ਬੱਚਿਓ ਫਿਰ ਆ ਜਾਊ ਸਿਆਲ।
ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਫਿਰ ਗਰਮੀ ਆਊ।
ਹਰ ਰੁੱਤ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਊ।

ਸਾਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤੰਤਰੀ ?

(ਸਭ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ 'ਲਾ' ਅੱਖਰ ਤੇ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੈਨ ਜਾਂ ਪੈਸਿਲ ਉਠਾਉ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਚਿੰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਤੱਤ ਲਿਖਦੇ ਜਾਓ।)

- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1) ਇੰਦਰਧਨੁਸ਼ ਵਿਚ ਹਰੇ ਅਤੇ ਸੰਤਰੀ ਰੰਗ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਹੜਾ ਰੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2) ਵਰਣਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3) ਰਾਮਚਰਿਤਮਾਨਸ ਦੇ ਲੇਖਕ ਤੁਲਸੀਦਾਸ ਦਾ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਕੀ ਨਾਂ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4) ਕਿਹੜਾ ਸ਼ਹਿਰ 1947 ਅਤੇ 1953 ਵਿਚਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 5) ਤਿ੍ਹੁਰਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਤਿ੍ਹੁਰਾ ਦੇ ਕਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 6) ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਾਲਾਨਾ ਗਣਤੰਤਰ ਪਰੇਡ ਕਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 7) ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰੌਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਕਿਸ ਖਨਿਜ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 8) ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਉਪ-ਸਭਾਪਤੀ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਭਾਰਤੀ ਮਹਿਲਾ ਕੌਣ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 9) ਲਛਮਣ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 10) ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੌਣ ਸਨ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 11) ਫਿਲੀਪਿਨਜ਼ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 12) ਕਿਹੜਾ ਦੱਗ ਸਿਕੱਮ ਨੂੰ ਤਿਬੱਤ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 13) ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਦੀ ਨਗਰੀ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 14) ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 15) ਕਿਸ ਰੰਗ ਦੇ ਕਪੜੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ?

(ਸਹੀ ਉਤੱਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੰਨੇ ਤੇ ਵੇਖੋ)

ਕਿੱਟੀ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ -
ਅਜੈ ਕਾਲਜ਼ਾ

ਮੌਗੀ ਟੀਚਰ ਜੀ, ਮੈਂ
ਹੁਣ ਗੱਲ ਨਹੀਂ
ਕਰਾਂਗੀ।

ਕਿੱਟੀ ਤੂੰ ਕਲਾਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ
ਚਲੀ ਜਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ
ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ
ਪੜਾਉਣ ਦੇਵੇਗੀ।

ਸੌਰੀ ਟੀਚਰ ਜੀ ਸੌਰੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ
ਬਸ ਬੜਬੜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਹੁਣ
ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ
ਕਰਾਂਗੀ।

ਮੈਂਤੂ ਆਪਣਾ ਟਿਫਿਨ ਦੇ ਨਾ,
ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ
ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਰਾਜਮਾ ਚਾਵਲ
ਖਾਣੇ ਹਨ।

ਕਿੱਟੀ ! ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ
ਕੱਲ ਮੈਂ ਸਮਰਾਟ ਅੱਸੋਕ ਦੇ
ਬਾਰੇ ਕੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ?

ਕਿੱਟੀ ਘਬਰਾ ਕੇ ...

ਜੀ,ਜੀ ! ਓਹ- ਹੋ ਇਸ ਤੋਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਮੈਂ
ਲੰਚ ਬਰੇਕ ਦਾ ਇੰਡੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੀ।

ਹਾਏ, ਮੇਰੇ ਰਾਜਮਾ ਚਾਵਲ !

ਸੱਚ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਨੁਸਾਸਨ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ
ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਸਬਰ ਨਹੀਂ
ਰਖਦੇ, ਉਹ ਖੁਦ ਵੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ
ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸੱਚਾ ਨਿਆਂ

ਤ੍ਰਾ ਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਾਸ਼ੀ ਦਾ ਨਾਂ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜਾ ਨਿਆਂ ਲਈ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮਾਘ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੀ। ਸਰਦੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਸੀ। ਕਾਸ਼ੀ ਨਰੇਸ਼ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਆਪਣੀਆਂ ਦਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਰੰਗਾ-ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਰੰਗਾ ਕਿਨਾਰੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹਾਉਣ ਲਈ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰੰਗਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜੋ ਝੱਪੜੇ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰਾਜਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਖਾਲੀ ਕਰਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਣੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਦ ਠੰਡ ਨਾਲ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਬ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਸਪਾਸ ਵੇਖਿਆ, ਪਰ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਸੁੱਕੀਆਂ ਲੱਕੜੀਆਂ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਤਦ ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਕ ਦਾਸੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ - 'ਕਿਸੇ ਇਕ ਝੱਪੜੇ

ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿਓ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਸਰਦੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਏ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਸੇਕਣਾ ਹੈ।

ਦਾਸੀ ਨੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ- 'ਮਹਾਰਾਣੀ ਜੀ! ਇਸ ਝੱਪੜੇ ਵਿੱਚ ਦੀਨਹੀਨ ਗਰੀਬ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣਗੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਾਧੂ-ਸੰਤਾ। ਅਗਰ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਠੰਡ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਕਿਥੇ ਜਾਣਗੇ?

ਮਹਾਰਾਣੀ ਦਾ ਨਮ ਕਰੁਣਾ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਸੰਪੰਨਤਾ ਵਿੱਚ ਪਲੀ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਉਸ ਨੂੰ ਦੀਨਹੀਨ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਸਟ ਦਾ ਕੋਈ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਲਣ ਕਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਚਲਾਕ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦੂਸਰੀ ਦਾਸੀ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ - 'ਇਹ ਬੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾਵਾਨ ਬਣੀ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣਿਉਂ ਹਟਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਝੱਪੜੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿਓ।'

ਮਹਾਰਾਣੀ ਕਰੁਣਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਦ ਇਕ ਝੱਪੜੀ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਤੇਜ਼ ਹਵਾ ਦੇ ਕਾਰਣ ਅੱਗ ਫੈਲਣ ਲਗੀ। ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਵੇਖਦੇ ਸਾਰੇ ਝੱਪੜੇ ਅੱਗ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ ਗਏ। ਰਾਣੀ ਦੀ ਸਰਦੀ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ।

ਅਤੇ ਉਹ ਰਾਜਮਹੱਲ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਝੋਪੜੇ ਸੜੇ ਸਨ ਉਹ ਰੌਦੇ-ਵਿਲਕਰੇ ਰਾਜਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮਾਚਾਰ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮਾਨਸਿਕ ਕਸ਼ਟ ਹੋਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ - 'ਇਹ ਤੂੰ ਕੀ ਕੀਤਾ?' ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਾਜਾ ਦੇ ਘਰ ਜਲਾ ਕੇ ਬੜਾ ਅਨਿਆਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕੁਝ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੈਨੂੰ?

ਮਹਾਰਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰੂਪ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਬੜਾ ਘੁੰਮੰਡ ਸੀ। ਉਹ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਬੋਲੀ - 'ਆਪ ਉਹਨਾਂ ਸੜੇ-ਗੰਦੇ ਝੋਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ। ਉਹ ਤਾਂ ਜਲਾ ਦੇਣ ਦੇ ਹੀ ਯੋਗ ਸਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਨਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।'

ਹੁਣ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕੁਝ ਕਠੋਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ - 'ਮਹਾਰਾਣੀ! ਨਿਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਬਗਬਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਝੋਪੜੇ ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਸਨ। ਹੁਣੇ ਤੂੰ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਜਾਏਂਗੀ।'

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ - 'ਮਹਾਰਾਣੀ ਦੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤਰ ਲੈ ਲਏ ਜਾਣ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਫਟੀ-ਪੁਰਾਣੀ ਸਾੜੀ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਰਾਜਸਭਾ ਵਿੱਚ ਤੁਰੰਤ ਹਾਜ਼ਿਰ ਕਰੋ।'

ਜਦ ਤਕ ਮਹਾਰਾਣੀ ਕੁਝ ਕਹੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਦਾਸੀਆਂ ਨੇ ਰਾਜਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਭਿਖਾਰਿਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਟੀ ਸਾੜੀ ਪਾਈ ਜਦ ਮਹਾਰਾਣੀ ਰਾਜਸਭਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪ੍ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ।

ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ - 'ਮਨੁੱਖ ਜਦ ਤਕ ਖੁਦ ਕਸ਼ਟ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਕਸ਼ਟ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਮਹਾਰਾਣੀ ਨੂੰ ਰਾਜਮਹੱਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹਨਾਂ ਝੋਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਡਿਆ ਹੈ, ਜਦ ਤਕ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਣਵਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਤਦ ਤਕ ਰਾਜਭਵਨ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਵਰਜਿਤ ਹੋਏਗਾ।'

□ ਸੁਰਿੰਦਰ ਰੰਧਾਵਾ

ਬਹੁਤ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਰੁੱਸੇ ਸੀ,
ਵਾਹਵਾ ! ਬੱਦਲ ਆ ਗਏ।
ਝਮ ਝਮਾ ਝਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ,
ਰਿਮਿਸ਼ਮ ਬੂੰਦਾਂ ਵਰਸਾ ਗਏ।

ਵਾਹਵਾ!

ਬੱਦਲ ਆ ਗਏ

ਗਹ ਤੁਹਾਡਾ ਕਦੋਂ ਤੋਂ,
ਅਸੀਂ ਸਭ ਤੱਕਦੇ ਰਹੋ।
ਬਦਨ ਆਪਣਾ ਅਸੀਂ,
ਪਸੀਨੇ ਨਾਲ ਭਿਉਦੇ ਰਹੋ।

ਹੁਮਸ ਨਾਲ ਭਰੇ ਸੀ ਦਿਨ
ਬੇਚੈਨੀ ਨਾਲ ਸੀ ਕੱਟਦੀਆਂ ਰਾਤਾਂ।
ਹਰ ਪਲ ਹਰ ਦਿਨ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ,
ਕਦ ਆਵਣਗੀਆਂ ਹੁਣ ਬਰਸਾਤਾਂ।

ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਸਾਥੋਂ,
ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਬਣੇ ਬੇਦਰਦੀ।
ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਜ਼ਰਾ,
ਦਿਖਾਉ ਪੂਰੀ ਹਮਦਰਦੀ।

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੇ ਛਿਪੇ ਸੀ,
ਹੁਣ ਗੜ-ਗੜ ਨੇ ਬੋਲ ਰਹੋ।
ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਨਾਲ ਬਹਾਰਾਂ,
ਹਰ ਪਾਸੇ ਠੰਢਕ ਘੋਲ ਰਹੋ।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ

- ❖ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਖੱਬਾ ਗੁਰਦਾ ਸੱਜੇ ਗੁਰਦੇ ਤੋਂ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਕੁਲ 650 ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- ❖ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਉਤਪਾਦਿਤ ਕੁਲ ਲਾਹੂ ਅਤੇ ਆਕਸੀਜਨ ਵਿਚੋਂ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸਦਾ 20 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਮਨੁੱਖੀ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਵਜਨ 1400 ਗ੍ਰਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਵਿਟਾਮਿਨ ਸੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੁਲਣਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਾਬ ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹੰਝੂ ਨਹੀਂ ਵਹਾਉਂਦੇ।
- ❖ ਜੋਕ ਦੇ 32 ਦਿਮਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ❖ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਪੰਥੀ ਬੀਹਮਿੰਗ ਬਰਡ ਹੈ।
- ❖ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪੰਥੀ

ਸ਼ੁਤਰਮੁਰਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 6 ਫੁੱਟ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

❖ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ 'ਦੁੱਧ ਦੀ ਰਾਣੀ' ਸਾਨੇਂ ਨਸਲ ਦੀ ਬੱਕਰੀ ਹੈ।

❖ ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਮਾ ਤੇਜ਼ੀਵਿਤ ਰੁੱਖ ਸਿਕੋਆ ਹੈ।

ਕਾਗਜ਼ ਦੀ ਕਾਢ ਚੀਨ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ।

ਲੇਜ਼ਰ ਦੀ ਖੋਜ ਥੀਓਡੋਰ ਐਚ ਮੈਮਾਨ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਏ. ਟੀ. ਐਮ ਦੀ ਖੋਜ ਜਾਨ ਸ਼ੈਫਰਡ-ਬੈਰਨ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਹੌਸ ਐਨ ਲੈਂਗਾਸਟ ਦੀ ਦਾੜੀ 18 ਫੁੱਟ ਲੰਮੀ ਸੀ।

ਉਤੱਗੀ ਧਰਵ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਅਕਤੀ 'ਰਾਬਰਟ ਪੀਅਰੀ' ਸੀ।

ਉਤੱਗੀ ਧਰਵ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਧਰਵ ਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਰਾਤ ਅਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਿਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਰਜ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗ੍ਰਹਿ ਬ੍ਰਹਮਪੁਤੀ, ਅਤੇ ਛੋਟਾ ਬੁੱਧ ਗ੍ਰਹਿ ਹੈ।

ਠੰਡਾ ਗ੍ਰਹਿ ਨੈਪਚੂਨ ਅਤੇ ਗਰਮ ਗ੍ਰਹਿ ਸੁੱਕਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਗ੍ਰਹਿਕਰਤਾ □ ਰਵਨੀਤ

□ ਦੀਪਾਂਸੁ ਜੈਨ

ਬਦ ਨਾਲੋਂ ਬਦਨਾਮ ਬੁਰਾ

Bਹੁਤ ਦਿਨ ਹੋਏ, ਬਗਦਾਦ ਵਿੱਚ ਨਸੀਰੁਦੀਨ ਨਾਮਕ ਇਕ ਈਮਾਨਦਾਰ ਆਦਮੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਉਸ ਦੀ ਬੜੀ ਇੱਜਤ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਇਕ ਵਾਰ ਨਸੀਰੁਦੀਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਸਫਰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਸੀਰੁਦੀਨ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੈ ਲਈਆਂ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਮੌਨੇ ਦੀਆਂ ਅਸਰਫੀਆਂ ਵੀ।

ਨਸੀਰੁਦੀਨ ਦੇ ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਮਿਲਣਸਾਰ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸਨ। ਇਕ ਯਾਤਰੀ ਨਾਲ ਨਸੀਰੁਦੀਨ ਦੀ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਹੋ ਗਈ। ਨਸੀਰੁਦੀਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖੀਆਂ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਅਸਰਫੀਆਂ ਉਸ ਯਾਤਰੀ ਨੂੰ ਵਿਖਾ

ਦਿੱਤੀਆਂ। ਐਨੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਸਰਫੀਆਂ ਵੇਖ, ਉਸ ਯਾਤਰੀ ਦੀ ਨੀਯਤ ਵਿਗੜ ਗਈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਸਰਫੀਆਂ ਨੂੰ ਹੜੱਪ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਚੋਰੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਤਲਾਸੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪਕੜ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ।

ਆਖਿਰ ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਅਸਰਫੀਆਂ ਪਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਉਪਾਅ ਸੋਚਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਉਹ ਚਿਲਾਉਣ ਲਗਾ - ਮੈਂ ਲੁਟ ਗਿਆ! ਮੇਰੀਆਂ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਅਸਰਫੀਆਂ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਚੁਗ ਲਈਆਂ ਹਾਏ, ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਏਗਾ?

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੀ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕਠਾ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ- ਘਬਰਾਉ ਨਹੀਂ। ਚੋਰ ਹੋਏਗਾ ਤਾਂ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਹੀ। ਤਲਾਸੀ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਦੇ ਕੋਲ ਅਸਰਫੀਆਂ ਨਿਕਲਣਗੀਆਂ, ਉਹਨੂੰ ਫੜ ਲਵਾਂਗੇ।

ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਤਲਾਸੀ ਲਈ ਗਈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਸੀਰੁਦੀਨ ਦੀ ਤਲਾਸੀ ਲੈਣਾ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਈ।

ਉਹਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਇਕ ਯਾਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਕੀ ਨਸੀਰੂਦੀਨ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਜਾਏ? ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਸੱਕ ਕਰਨਾ ਖੁਦ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹ ਕੱਢਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਯਾਤਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਲੇਕਿਨ ਖੁਦ ਨਸੀਰੂਦੀਨ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਨਹੀਂ, ਜਦ ਆਪ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਵੀ ਲਉ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸੱਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ।

ਨਸੀਰੂਦੀਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਯਾਤਰੀ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ।

ਨਸੀਰੂਦੀਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਗਈ ਲੇਕਿਨ ਅਸ਼ਰਫੀਆਂ ਨਾ ਮਿਲੀਆਂ। ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਕੋਨਾ-ਕੋਨਾ ਛਾਣ ਮਾਰਿਆ, ਲੇਕਿਨ ਕਿਤੇ ਵੀ ਅਸ਼ਰਫੀਆਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਯਾਤਰੀ ਝੂਠ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਧਰ ਉਹ ਮੁਸਾਫਿਰ ਹੈਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ- ਆਖਿਰ ਨਸੀਰੂਦੀਨ ਦੀਆਂ ਅਸ਼ਰਫੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿੱਥੇ?

ਗੱਲ ਆਈ-ਗਈ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਦੋਨਿੰਦਿਨ ਦਿਨ ਬਾਦ ਉਸ ਯਾਤਰੀ ਨੇ ਇੱਕਲੇ ਵਿੱਚ ਨਸੀਰੂਦੀਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ- ਮੈਂ ਆਪ ਤੋਂ ਇਕ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਜਦ ਆਪ ਦੀ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਆਪ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਅਸ਼ਰਫੀਆਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੀਆਂ?

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਨਸੀਰੂਦੀਨ ਦੇ ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਫੈਲ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਮੈਂ ਅਸ਼ਰਫੀਆਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ? ਲੇਕਿਨ ਕਿਉਂ? - ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਉਸ ਯਾਤਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ?

ਨਸੀਰੂਦੀਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ- ਵੇਖੋ ਭਾਈ, ਬਹੁਤ ਸਿੱਧੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਚਲਾਕੀ ਭਾਪ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ। ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੇ ਵਕਤ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਅਸ਼ਰਫੀਆਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ, ਤਾਂ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਲੋਕ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰ

ਲੈਂਦੇ ਪਰ ਮੇਰੀ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੱਕ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਸ਼ਰਫੀਆਂ ਦਾ ਕੀ, ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਗਈਆਂ, ਫਿਰ ਕਮਾ ਲਵਾਂਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਧਨ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਸੱਚਾਈ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਦੀ ਦੌਲਤ ਨੂੰ ਗਵਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ।

ਨਸੀਰੂਦੀਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਤੇ ਡਿਗ ਕੇ ਫੁੱਟ-ਫੁੱਟ ਕੇ ਰੋਣ ਲਗਾ। ਨਸੀਰੂਦੀਨ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਉਠਾ ਕੇ ਗਲ ਨਾਲ ਲਗਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ■

□ ਅਭਿਨੰਦਨ ਸੁਕਲ

ਇਕ ਅਨੌਖਾ ਜੀਵ ਕ੍ਰਾਮਕ ਬਿੱਛੂ

ਪਰਵੀਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਅਕਸਰ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਜੀਵ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਬਿੱਛੂ ਵਾਂਗ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵ ਬਿੱਛੂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬਿੱਛੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਕ੍ਰਾਮਕ ਬਿੱਛੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕ੍ਰਾਮਕ ਬਿੱਛੂ ਦੀਆਂ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਜਾਤੀਆਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਕ੍ਰਾਮਕ ਬਿੱਛੂ ਘਾਹ-ਫੂਸ ਅਤੇ ਕੁੜੇ-ਕਚਰੇ ਦੇ ਢੇਰਾਂ, ਸੁੱਕੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕੁਝ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਬਿੱਛੂ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਹਣੀਆਂ, ਮਿੱਟੀ ਭਰੀਆਂ ਫਾਇਲਾਂ ਅਤੇ ਰੱਦੀ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ 'ਬੁਕ ਸਕਾਰਪੀਅਨ' ਅਰਥਾਤ് 'ਪੁਸਤਕਾਂ' ਦਾ ਬਿੱਛੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕ੍ਰਾਮਕ ਬਿੱਛੂ ਦਾ ਆਕਾਰ ਐਨਾ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਸਰ ਇਸ ਤੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

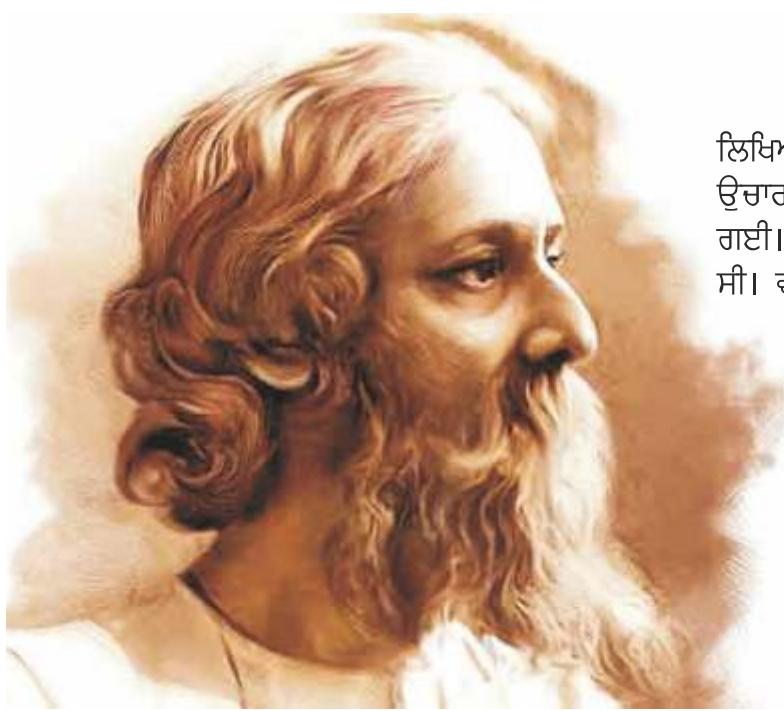
ਕ੍ਰਾਮਕ ਬਿੱਛੂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 4 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 7 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਤਕ ਅਤੇ ਰੰਗ ਹਲਕਾ ਮਟਬੈਲਾ, ਪੀਲਾਪਨ ਲਏ ਹੋਏ ਭੂਗ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਾਮਕ ਬਿੱਛੂ ਅਸਲੀ ਬਿੱਛੂ ਤੋਂ ਪੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਿੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਸਲੀ ਬਿੱਛੂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕ੍ਰਾਮਕ ਬਿੱਛੂ ਦੀਆਂ ਅਸਲੀ ਬਿੱਛੂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਦੋ ਬਾਹਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰੇ ਚਿਮਟੇ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਧ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਪੈਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਪੂਛ ਅਤੇ ਡੰਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਕ੍ਰਾਮਕ ਬਿੱਛੂ ਅਕਸਰ ਇਕ ਹੀ ਸਥਾਨ ਤੇ ਸੁਸਤ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਕੇਕੜੇ ਵਾਂਗ ਚਲਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਖਤਰੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਿਸ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਲਟਾ ਅਰਥਾਤ ਪਿਛੇ ਵੱਲ ਵੀ ਭੱਜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਕ੍ਰਾਮਕ ਬਿੱਛੂ ਐਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਲਟਾ ਭੱਜਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਕ੍ਰਾਮਕ ਬਿੱਛੂ ਦੇ ਪੇਟ ਦੇ ਕੋਲ ਦੋ ਤੰਤੁਰੀਖੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਜਬਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਅਪਣੇ ਜੀਵਨਕਾਲ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਤੋਂ ਸੱਤ ਵਾਰ ਤਕ ਕੇਂਚੁਲ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। ਕੇਂਚੁਲ ਬਦਲਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਕੇਂਚੁਲ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਅਪਣੇ ਤੰਤੂ ਤੋਂ ਇਕ ਆਲੂਣਾ ਜਾਂ ਘਰ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਚਿਤ ਸਥਾਨ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਘਾਹ-ਫੂਸ ਦੇ ਤਿਨਕੇ ਅਤੇ ਲੱਕੜੀ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਕਣ ਇੱਕਠੇ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲਾਕਾਰ ਦੀਵਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਵਿਛਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਉਚੀ ਦੀਵਾਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਅਪਣੇ ਤੰਤੂ ਦੀ ਪਰਤ ਚੜਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਉਲਟੀ ਟੋਕਰੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਘਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਘਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਦ ਇਹ ਅਪਣੇ ਤੰਤੂ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਅੰਦਰ ਤੋਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਘਰ ਐਨਾ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਵਿੱਚ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਲੰਮੀ ਨੀਂਦ ਸੌ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਂਚੁਲ ਉਤਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਾਮਕ ਬਿੱਛੂ ਘਰ ਦੀ ਲੋੜ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਚਰਣ ਲਈ ਇਹਨੂੰ ਤੌਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਫਿਰ ਨਵਾਂ ਘਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕ੍ਰਾਮਕ ਬਿੱਛੂ ਦਾ ਮੁਖ ਭੋਜਨ ਵਿਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਕੀਝੇ-ਮਕੋੜੇ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨਵਜਾਤ ਬੱਚੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵੀ ਜੀਵ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਹਾਰ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲੀ ਬਿੱਛੂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦਾ ਰਸ ਚੂਸ ਕੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਬਲਕਿ ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕ੍ਰਾਮਕ ਬਿੱਛੂ ਇਕ ਘੁੰਮਤੂ ਜੀਵ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਰੋਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵੱਡੀ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਦੀਆਂ ਟੰਗਾਂ ਫੜ ਕੇ ਦੂਰ-ਦੂਰਾਡੇ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਸੈਰ ਲਈ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਤਾਂ ਅੱਠ ਦਸ ਕ੍ਰਾਮਕ ਬਿੱਛੂ ਇਕ ਹੀ ਮੱਖੀ ਦੀਆਂ ਟੰਗਾਂ ਫੜ ਕੇ ਉਡਦੇ ਹੋਏ ਵੇਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਸ਼ਾਈਦ ਇਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਏ ਹਨ। ■

□ ਜਗਤਾਰ ਚਮਨ

ਅਨੋਖੀ ਰੱਖੜੀ

ਬੰ ਗਾਲ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਰਵਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਨੇ ਰੱਖੜੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਭ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਤੇ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨਣੀ ਹੈ। ਮੌਹਨ ਕਥਾਵਾਚਕ ਮੰਤਰ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ। ਜਗਨਨਾਥ ਘਾਟ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਏਗਾ। ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨੀ ਜਾਏਗੀ।

ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਰਵਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ, ਅਰਵਿੰਦਰ ਨਾਥ, ਮੌਹਨ ਕਥਾ ਵਾਚਕ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋਕ ਜਗਨਨਾਥ ਘਾਟ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਏ। ਰਵਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੜਕ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਬਹੁਤ ਭੀੜ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਗੀਤ ਗਾ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਹੜਾ ਰਵਿੰਦਰਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਨੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ

ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੰਤਰ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੇ ਫਿਰ ਸਭ ਨੂੰ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨੀ ਗਈ। ਬੜਾ ਮਨੋਰੰਜਕ ਦਿੱਤ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵੀਰੂ ਮਲਿਕ ਦੇ ਅਸਤਬਲ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ

ਵੀ ਰਵਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਨੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨੀ। ਫਿਰ ਰਵਿੰਦਰ ਨਾਥ ਨੇ ਸੌਚਿਆ ਕਿ ਚਿੱਤਰਪੁੜ ਰੋਡ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨੀ ਜਾਏ।

ਅਰਵਿੰਦਰ ਨਾਥ ਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਉਥੇ ਕੋਈ ਲੜਾਈ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਗਲੀ ਦੇ ਮੌੜ ਤੋਂ ਹੋਲੀ ਜਿਹੇ ਖਿਸਕ ਗਏ। ਰਵਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਗਏ। ਘਰ ਆ ਕੇ ਅਰਵਿੰਦਰ ਨਾਥ ਨੇ ਸੌਚਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਥੇ ਲੜਾਈ-ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰਵਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ। ਘਰ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਘਬਰਾ ਗਈਆਂ। ਲਗਭਗ ਇਕ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਰਵਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਵਾਪਸ ਆਏ। ਅਰਵਿੰਦਰ ਨਾਥ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ - ਉਥੇ ਕੀ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਉੱਤਰ ਆਇਆ, ਹੋਣਾ ਕੀ ਸੀ? ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਗਏ, ਸਭ ਨੂੰ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨੀ।

ਅਰਵਿੰਦਰ ਨਾਥ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ - ਤੇ ਲੜਾਈ-ਝਗੜਾ?

ਰਵਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਲੜਾਈ-ਝਗੜਾ ਕਾਹਦਾ? ਉਹ ਲੋਕ ਤਾਂ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਗਲੇ ਮਿਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਭਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਦੇ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

□ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਰੋਮੀ

ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਮੇਵਾ

ਇ ਕ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮੀਤ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਬਹੁਤ ਗਾਰੀਬ ਸਨ। ਉਹ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਹਨਤ-ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਕੇ ਘਰ ਦਾ ਖਰਚ ਚਲਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਗਰਮੀਤ ਦੀ ਪੜਾਈ ਤੇ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਸਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਬੁੱਢੇ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮੀਤ ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ ਕਲਾਸ ਤੱਕ ਪੜਾ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰਮੀਤ ਹੁਣ ਦਸਵੀਂ ਪਾਸ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਸਕਾਂਗਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕਾਂਗਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਗੁਰਮੀਤ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰਾ-ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਂਦਾ ਪਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਮ ਨਾ ਮਿਲਦਾ। ਉਹ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਥੱਕ ਹਾਰ ਕੇ ਰੇਲਵੇ-ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਆ ਕੇ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਦੀ

ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਖਿਰ ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਹੀ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕਮਰਾ ਕਿਗਾਏ ਤੇ ਲੈ ਲਿਆ। ਗੁਰਮੀਤ ਹੁਣ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਉਠਦਾ, ਨਹਾ ਧੋ ਕੇ ਕੰਮ ਤੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ। ਹੁਣ ਉਹ ਦਿਲ ਲਗਾ ਕੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਤੇ ਓਵਰ ਟਾਇਮ ਵੀ ਲਗਾ ਲੈਂਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਪੈਸੇ ਮਿਲਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਤੇ ਬਾਕੀ ਪੈਸੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ। ਗੁਰਮੀਤ ਇਕ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚੋਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਅਚਾਨਕ ਉਸਦੀ ਨਿਗਾਹ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਤੇ ਪਈ, ਜੋ ਕਿ ਬਾਹਰ ਪੌੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਸੀ। ਗੁਰਮੀਤ ਨੇ ਉਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ''ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਪੌੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਪਏ ਹੋ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ? ਉਸਨੂੰ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਉਤੱਤੇ ਦਿੱਤਾ, ''ਮੈਨੂੰ ਕੋਹੜ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਇਥੇ ਹੀ ਠੀਕ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੀ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।'' ਉਸ ਬਾਬੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰਮੀਤ ਨੂੰ ਉਸ ਤੇ

ਤਰਸ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ। ਗੁਰਮੀਤ ਹੁਣ ਰੋਜ਼ ਬਾਬੇ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਦਵਾ ਵੀ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜਥਮਾਂ ਤੇ ਮੱਲ੍ਹਮ-ਪੱਟੀ ਵੀ ਕਰਦਾ।

ਗੁਰਮੀਤ ਦਾ ਹੁਣ ਖਰਚਾ ਵੱਧ ਗਿਆ ਤੇ ਅਮਦਨ ਘੱਟ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਓਵਰ ਟਾਇਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟਾਇਮ ਉਹ ਬਾਬੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲਗਾ ਦਿੰਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ। ਗੁਰਮੀਤ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਹੁਣ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਸੇ ਬਾਬੇ ਦੀ ਦਵਾ ਤੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਸਭ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਗੁਰਮੀਤ ਨੇ ਬਾਬੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬਾਬਾ ਹੁਣ ਠੀਕ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰਮੀਤ ਕੰਮ ਤੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਮਗਰੋਂ ਬਾਬਾ ਅਚਾਨਕ ਬਿਨਾਂ ਦੱਸੇ ਘਰੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਗੁਰਮੀਤ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਲੱਗਾ। ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਉਸਦਾ ਦਿਲ ਲੱਗ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰਮੀਤ ਨੂੰ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਮਿਲੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਲਿਫਾਫਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਤੇ ਤੇ ਮਿਲ ਲਵੇ। ਗੁਰਮੀਤ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼

ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਹ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਗੁਰਮੀਤ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਪਤੇ ਤੇ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ ਕਿਉਂਕਿ ਫੈਕਟਰੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਹੀ ਬਾਬਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਸ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਬਾਬੇ ਨੇ ਗੁਰਮੀਤ ਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਹੀ ਫੈਕਟਰੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ-ਧੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੇਰੀ ਬੀਮਾਰੀ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਥ ਛੱਡ ਗਏ। ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਰਹਾਂਗੇ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਤੂੰ ਫੈਕਟਰੀ ਅਤੇ ਕੋਠੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਮੈਂ ਵਕੀਲ ਬੁਲਾ ਕੇ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਕਾਗਜ਼-ਪੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਲਏ ਹਨ।" ਗੁਰਮੀਤ ਉਸ ਬਾਬੇ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਸ਼ ਨਾ ਰਹੀ। ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੋਸ਼ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਬਾਬੇ ਨੇ 'ਮੇਰਾ ਪੁੱਤ' ਕਹਿ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਗਲੇ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ।

ਸਿਖਿਆ - ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ! ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਕਦੇ ਵਿਅਰਥ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮੇਵਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਦੁਨੀਆਂ

੩

ਹਾਨੂੰ ਸਾਹਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਬੱਦਲ ਕਿਵੇਂ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਜੀ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਬੱਦਲ ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਬਰਫ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਕਣਾਂ ਤੋਂ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਣ ਏਨੇ ਹਲਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹਵਾ ਵਿਚ ਉੱਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਹਾਵਣੇ ਅਤੇ ਠੰਡੇ-ਠੰਡੇ ਬੱਦਲਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਬੱਦਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ - ਸੂਰਜ ਦੀ ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਭਾਵ ਬਣ ਕੇ ਉੱਡੇਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗਰਮ ਹਵਾ ਹਲਕੀ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉੱਪਰ ਵਲ ਉੱਡੇਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਆਦਾ ਭਾਵ ਵਾਲੀ ਗਰਮ ਹਵਾ ਜਦੋਂ ਇਕ ਜਗਾ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਬੱਦਲ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬੱਦਲ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਬਰੀਕ ਬਰੀਕ ਕਣ ਅਤੇ ਬਰਫ ਦੇ ਬਰੀਕ ਕਣਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਬੱਦਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ - ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੱਦਲ ਚਾਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬੱਦਲਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਮਿਲੇ-ਜੁਲੇ ਆਕਾਰ ਦੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਦਲਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ-ਜੁਲੇ ਬਦਲਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਨਾਂ ਲੈਟਿਨ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹਨ। ਬੱਦਲਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਕਿਸਮਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ -

ਸਾਇਰਸ ਬੱਦਲ - ਸਾਇਰਸ ਬੱਦਲ ਚਿੱਟੇ ਸਫੈਦ ਰੰਗ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬੱਦਲ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਖੰਭਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਤਹਿ ਤੋਂ 20,000 ਛੁੱਟ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਚੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਟ੍ਰੋਟਸ ਬੱਦਲ - ਸਟ੍ਰੋਟਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, “ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ” ਇਸ ਨਾਮ ਦੇ ਕੁਝ ਬੱਦਲ

ਬਹੁਤ ਬੱਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬੱਦਲ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਧੁੰਦ ਵਰਗੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਲਗਭਗ 6000 ਛੁੱਟ ਬੱਲੇ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਲਕੀ ਬੂਂਦਾ-ਬਾਂਦੀ ਇਹਨਾਂ ਬੱਦਲਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕਉਮੂਲਸ ਬੱਦਲ - ਕਉਮੂਲਸ ਬੱਦਲ ਉਪਰ ਤੋਂ ਗੁੰਬਦ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਥੱਲਿਓਂ ਬਿਲਕੁਲ ਪਲੇਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਇਹ ਬੱਦਲ ਸਫੈਦ ਪਹਾੜ ਜਾਂ ਕਪਾਹ ਦੇ ਢੇਰ ਵਰਗੇ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬੱਦਲ ਵੀ 6000 ਛੁੱਟ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕਉਮੂਲੋਨਿਬਸ ਬੱਦਲ - ਕਉਮੂਲੋਨਿਬਸ ਬੱਦਲ ਲਗਭਗ ਕਉਮੂਲਸ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਉਚਾਈ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। “ਢੇਰ”। ਇਹ ਬੱਦਲ ਸਫੈਦ ਪਹਾੜ ਜਾਂ ਰੂੰ ਦੇ ਢੇਰ ਵਰਗੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਦੀ ਕਦੀ ਇਹ ਗੂੜੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੂੜੇ ਰੰਗ ਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਤਾਂ ਗੂੜੇ ਪੈਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਉਮੂਲੋਨਿਬਸ ਬੱਦਲ ਐਵਰੈਸਟ ਪਰਬਤ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਬੱਦਲ ਵਿਚ ਲੱਗਭਗ ਅੱਧਾ ਕਰੋੜ ਟਨ ਪਾਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਘੱਟੋਂ ਘੱਟ 50,000 ਛੁੱਟ ਦੀ ਉਚਾਈ ਤੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ■

ਸਾਧਾਰਣ ਰਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਤ੍ਰੀ ਦੇ ਉੱਤਰ

1) ਪੀਲਾ	9) ਉਰਮਿਲਾ
2) ਵਰਣਮਾਲਾ	10) ਨੇਲਸਨ ਮੰਡੇਲਾ
3) ਰਾਮਬੋਲਾ	11) ਮਨੀਲਾ
4) ਸ਼ਿਮਲਾ	12) ਨਾਖੁਲਾ
5) ਅਗਰਤਲਾ	13) ਮਿਥਿਲਾ
6) ਲਾਲ ਕਿਲਾ	14) ਕਮਲਾ
7) ਕੋਇਲਾ	15) ਕਾਲਾ
8) ਨਜ਼ਮਾ ਹੇਪਤੁੱਲਾ	

ਬਾਲ ਕਹਾਣੀ : ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ 'ਮੀਰਾ'

ਆਲਸ ਕਰਨ ਦੀ ਗਲਤੀ

ਮਣੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਇਕ ਅੰਬ ਦਾ ਰੁੱਖ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਟਹਿਣੀ ਦੀ ਕੋਟਰ ਵਿੱਚ ਕਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸੇ ਰੁੱਖ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਟਹਿਣੀ ਦੀ ਕੋਟਰ ਵਿੱਚ ਇਕ ਕੋਇਲ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਅਸਮਾਨਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਵੀ ਨਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਕਾਂ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਆਲਸੀ ਅਤੇ ਮਤਲਬੀ ਸੀ। ਆਵਾਜ਼ ਫਟੇ ਬਾਸ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਸੁਰੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਘੰਡ ਵਿੱਚ ਚੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜਦਕਿ ਕੋਇਲ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਮਿਲਣਸਾਰ ਅਤੇ ਨੇਕਦਿਲ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਉਸ ਦੀ ਸੁਗੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਕਾਇਲ ਸਨ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤੀ ਵੀ ਸੀ। ਇਕ ਹੀ ਰੁੱਖ ਤੇ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਦਿਸਣ ਵਾਲੇ ਦੋ ਪੰਛੀ, ਇਕ ਬਿਨਾ ਕੁਝ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੇ ਐਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜਾਰਨ ਦੀ ਫਿਰਾਕ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਜਦਕਿ ਦੂਸਰੀ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਕੰਮ ਤੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ, ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਗੀ-ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਕੋਟਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੀ।

ਕਾਂ ਦਿਨ ਭਰ ਮਟਰਗਸ਼ਤੀ ਕਰਦਾ। ਜਦ ਕਦੇ ਭੁੱਖ ਲੱਗਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੇ ਖਾ

ਲੈਂਦਾ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਕੋਟਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲੱਗਦਾ। ਮੌਕਾ ਵੇਖ ਕੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਉਹ ਕੋਇਲ ਦੀ ਕੋਟਰ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਣਾ ਵੀ ਚੁਰਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਕੋਇਲ ਦੇ ਸ਼ੁਭਚਿੰਤਕ ਜਦ ਕਾਂ ਦੀ ਇਸ ਹਰਕਤ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਉਹਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦੀ- ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਦਰਅਸਲ ਉਹ ਸੋਚਦੀ 'ਥੋੜਾ-ਪੱਜਿਹਾ ਖਾਣਾ ਚੁਰਾ ਕੇ ਮੇਰੀ ਕਿਸਮਤ ਥੋੜੀ ਚੁਰਾ ਲਏਗਾ।'

ਇਕ ਦਿਨ ਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਕਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਕੋਇਲ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਨੀਯਤ ਨਾਲ ਬੋਲੀ- ਕਾਂ ਭਾਈ, ਕਿਵੇਂ ਹੋ? ਦਿਨਭਰ ਗੱਪਾਂ ਲੜਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਕਦੇ ਦਾਣਾ ਚੁਗਣ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ?

ਇਸ ਤੇ ਉਹ ਮੂੰਹ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬੋਲਿਆ- "ਹੂੰ.. ਵੱਡੀ ਆਈ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲੀ? ਅਰੇ ਖੂਬ ਮਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਵਾਂਗ ਦਿਨਭਰ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।"

"ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਆਪ ਬੁਰਾ ਮੰਨ ਗਏ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ।"

"ਅਰੇ ਤੂੰ ਨੰਨੀ-ਜਿਹੀ, ਪਿੱਦੀ-ਜਿਹੀ ਜਾਨ.... ਜਿਆਦਾ ਇਤਿਰਾ ਨਾ। ਆਪਣੀ ਔਕਾਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਖੁਦ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਫਿਕਰ ਕਰ ਅਤੇ ਚੁਪਚਾਪ ਇਥੋਂ ਚਲਦੀ ਬਣ।"

ਕੋਇਲ ਉਸ ਦਾ ਤੇਵਰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਥੋਂ ਉਡੋ ਗਈ। ਉਸ ਦੇ ਰਵਈਏ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਜਗ ਜਿਹੀ ਵੀ ਹੈਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਸੀ।

ਇਕ ਸ਼ਾਮ ਅਚਾਨਕ ਤੇਜ਼ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਅਤੇ ਵਰਖਾ ਆਈ। ਕਈ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੁੱਖ ਡਿਗ ਗਏ ਪਰ ਇਹ ਅੰਬ ਦਾ ਰੁੱਖ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਡਟਿਆ ਰਿਹਾ। ਹਵਾ ਦੇ ਥੱਪੇੜੇ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੋਢਾੜ ਐਨੀ ਤੇਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਕੋਟਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਜੰਗਲਪ੍ਰਾਣੀ ਇਥੇ-ਉਥੇ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਬਾਦ ਹਵਾ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵਰਖਾ ਵੀ ਹੋਈ।

ਕੋਇਲ ਦੇ ਕੋਲ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਕੋਟਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਝਾਂਕ ਕੇ ਬਾਰਿਸ਼ ਦਾ ਮਜ਼ਾ ਲੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਧਰ ਕਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਉਤਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਾਰਿਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਣ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਅੰਨ ਦਾ ਇਕ ਵੀ ਦਾਣਾ ਨਸ਼ੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਕੋਟਰ ਦੇ ਦੁਆਰ ਤੇ ਉਹ ਚਿੰਤਾਮਗਨ ਬੈਠਾ ਆਪਣੇ ਬੁਰੇ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਪੈਂਦੇ ਹੀ ਕੋਇਲ ਪੁੱਛ

ਬੈਠੀ - "ਕਾਂ ਭਾਈ, ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਲਗ ਰਹੇ ਹੋ, ਸਭ ਥੈਰੀਅਤ ਤਾਂ ਹੈ? ਆਉ ਨਾ ਬਾਰਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਹਾਈਏ। ਮੌਸਮ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੈ। ਛਪ-ਛਪਾ-ਛਪ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਾ ਆਏਗਾ ।"

ਇਸ ਤੇ ਕਾਂ ਮਾਯੂਸੀ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ - "ਭੈਣ ਤੂੰ ਹੀ ਨਹਾ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

"ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਭਾਈ? ਕੁਝ ਕਹੋਗੇ ਵੀ....?"

"ਕੀ ਦੱਸਾਂ? ਸਭ ਮੇਰੀ ਗਲਤੀਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੈ। ਕੋਟਰ ਵਿੱਚ ਅੰਨ ਦਾ ਇਕ ਵੀ ਦਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਭੁੱਖਾ ਹਾਂ। ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਭੁੱਖ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਨ ਹੀ ਨਿਕਲ ਜਾਏਗੀ। ਕੀ ਕਰਾਂ? ਕਿਥੇ ਜਾਵਾਂ? ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਤੈਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਤੁਛ ਮੰਨਦਾ ਰਿਹਾ, ਤੇਰਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ। ਕਾਸ, ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਅੱਜ ਇਹ ਦਿਨ ਨਾ ਵੇਖਣੇ ਪੈਂਦੇ।

"ਹੁਣ ਕੀ ਕਰੋਗੇ ਭਾਈ?" ਕੋਇਲ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਸੂਮੀਅਤ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਕੀ ਆਖਾਂ ਭੈਣ, ਇਹੀ ਤਾਂ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਬੁਰੇ ਵਕਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਵੀ ਮੈਂ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਾਂ। ਤੇਰੇ ਵਰਗੀ ਨੇਕ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਮੈਂ ਕਦੇ ਚੰਗਾ ਵਰਤਾਉ ਨਹੀਂ

ਸਮਾ ਰਿਹਾ।" ਕਹਿੰਦੇ-ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੰਡ੍ਹ ਕਿਰਨ ਲੱਗੇ। ਉਹਨੂੰ ਆਤਮ ਗਿਲਾਨੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲਗਾ - "ਪਤਾ ਹੈ ਭੈਣ, ਤੇਰੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਖਾਣਾ ਵੀ ਚੁਗਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸੇ ਆਦਤ ਦੇ ਕਾਰਣ ਅੱਜ ਮੈਂ ਭੁੱਖਾ ਹਾਂ।" ਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਦੇ ਵੇਖ ਕੋਇਲ ਦਾ ਦਿਲ ਪਸੀਜ ਗਿਆ। ਉਹ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬੋਲੀ - "ਭਾਈ, ਤੂੰ ਦੁਖੀ ਨਾ ਹੋ। ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕੋਟਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਖਾਣਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਚਲ ਕੇ ਪੇਟ ਭਰ ਕੇ ਖਾ ਲੈ। ਬਸ ਇਕ ਵਾਅਦਾ ਕਰ...."

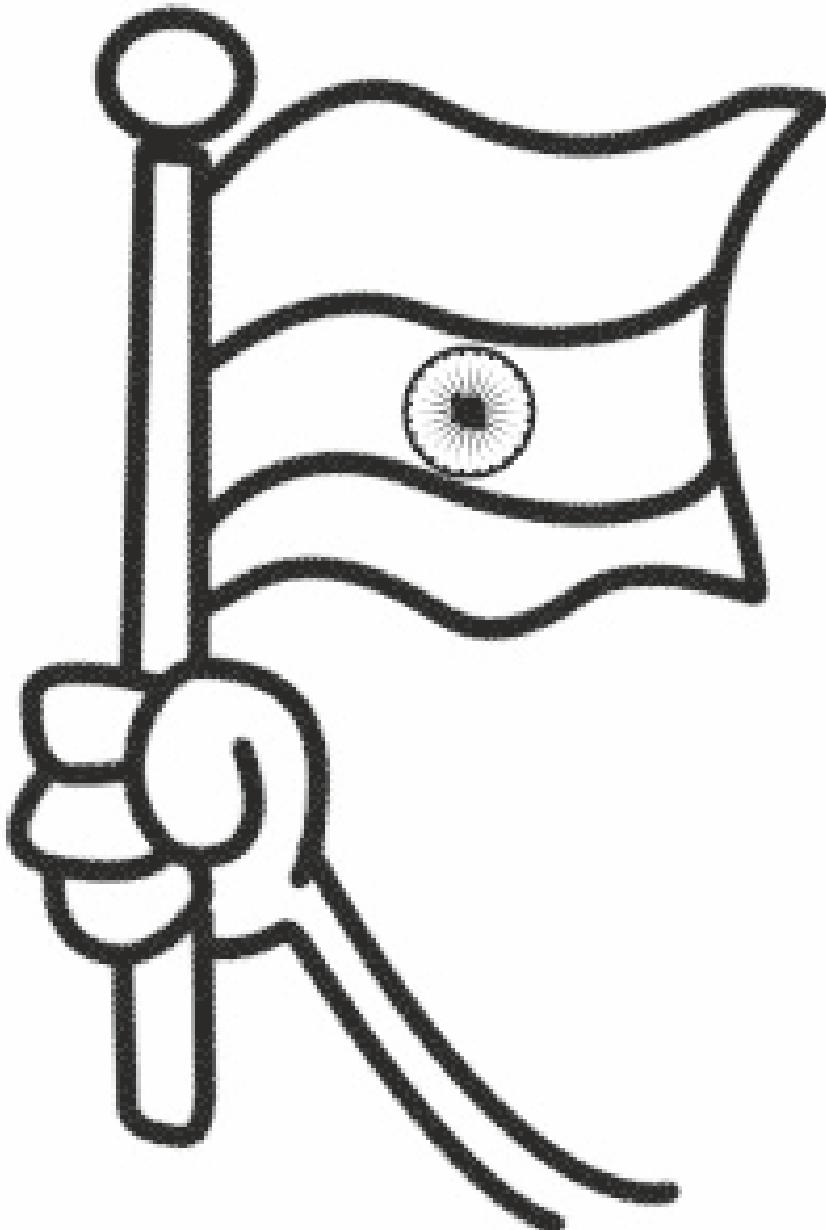
"ਕੀ ਭੈਣ, ਬੋਲ?" - ਕਾਂ ਬੋਲਿਆ।

"ਇਹੀ ਕਿ ਹੁਣ ਤੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਕਦੇ ਆਲਸ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ?" - ਕੋਇਲ ਬੋਲੀ।

ਕਾਂ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਆਲਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਾ ਵਚਨ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਕੋਇਲ ਦੇ ਨਾਲ ਖਾਣਾ ਖਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾਈ। ਕੋਇਲ ਵਰਗੀ ਚੰਗੀ ਗਵਾਂਢਣ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਫੁਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸਮਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਰੰਗ ਕਰੋ

ਨਾਮ ਉਮਰ

ਪੂਰਾ ਪਤਾ

.....

.....

ਮਾਰਚ ਅੰਕ ਦੀ ਰੰਗ ਭਰੋ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਤਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ

ਪਹਿਲਾ ਨੰ :

ਸਹਿਜ ਬੰਸਲ (ਉਮਰ 7 ਸਾਲ)
ਹਾਊਸ ਨੰ : 151, ਵਾਰਡ ਨੰ : 10
ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ - ਪਾਤੜਾਂ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ - ਪਟਿਆਲਾ (ਪੰਜਾਬ)

ਦੂਜਾ ਨੰ :

ਸਿਮਰਨ ਕੌਰ (ਉਮਰ 12 ਸਾਲ)
ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ - ਲਹਿਲ ਕਲਾਂ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ - ਸੰਗਰੂਰ (ਪੰਜਾਬ)

ਤੀਜਾ ਨੰ :

ਪਵਨਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਉਮਰ 13 ਸਾਲ)
ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ - ਬੁਤਾਲਾ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ - ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਪੰਜਾਬ)

ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ ਗਏ -

ਸ਼ਿਵਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ (ਅਮਰਾਲੀ)
ਸਿਮਰਨ (ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨਗਰ)
ਸਾਹਿਲ ਸੇਠੀ (ਤਲਵੰਡੀ ਭਾਈ)
ਨਿਤਿਨ ਕੰਡਾ (ਤਲਵੰਡੀ ਭਾਈ)
ਸੁਖਮਨਦੀਪ ਕੌਰ (ਭੁਨੂਰ)
ਨਿਤੀ ਚੰਦਰ (ਲੁਧਿਆਣਾ)
ਸੁਨੀਤਾ (ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ)
ਹੈਵਨ-ਸੁਮਨ (ਫਗਵਾੜਾ)
ਸਿਮਰਨ ਕੌਰ (ਧਰਮਪੁਰਾ)
ਸੁਖਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ (ਮਾਨਸਾ)
ਏਕਤਾ (ਹਰੀਕੇ ਪੱਤਣ)
ਸ਼ੁਭਮ (ਪੁਰਹੀਰਾ)
ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ (ਰਣਜੀਤ ਵਿਹਾਰ)
ਸਮਰਥ ਅਹੂਜਾ (ਰਾਜਪੁਰਾ)
ਵਿਧਿਤ (ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਪੁਰ)
ਯਸਿਕਾ (ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ)

**ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ ਦੀ
ਰੰਗ ਭਰੋ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਤਾ**

ਪਿਛਲੇ ਸਫੇਂ ਤੇ ਇਕ ਚਿੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਚਿੱਤਰ 'ਚ ਸੋਹਣੇ-ਸੋਹਣੇ ਰੰਗ ਭਰ ਕੇ **25 ਜੁਲਾਈ 2020** ਤਕ ਸੰਪਾਦਕ, 'ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ', ਨਿਰਕਾਰੀ ਕੰਪਲੈਕਸ, ਸੰਤ ਨਿਰਕਾਰੀ ਕਾਲੋਨੀ, ਦਿੱਲੀ-9 ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਚ ਭੇਜ ਦਿਉ।

ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ 'ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ' ਦੇ **ਸਤੰਬਰ 2020** ਅੰਕ 'ਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖੋ।

15 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰੇਰਕ ਪੁਸ਼ਟੀ : ਦਿਨੇਸ਼ ਰਾਇ

ਚੇਤਨ ਮਹਾਤਮਾ

ਇ

ਕ ਵਾਰ
ਦੀ ਗੱਲ

ਹੈ। ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਜੰਗਲ
ਵਿਚੋਂ ਗੁਜਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਹਾਤਮਾ
ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇਕ ਸੱਪ ਅਤੇ

ਇਕ ਨਿਊਲਾ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੱਪ ਖੂਨ ਨਾਲ
ਲੱਖ-ਪੱਥੱਥ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਸੱਪ ਤੇ ਦਯਾ ਆ
ਗਈ। ਮਹਾਤਮਾ ਕੁਝ ਸੌਚਦੇ ਹੋਏ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲ ਵਧੇ ਤਦੇ
ਨਿਊਲੇ ਨੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸੱਪ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ
ਭੱਜ ਗਿਆ। ਸੱਪ ਕਾਫੀ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿੱਚ ਵੀ। ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹੇ
ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਕੱਟਣ ਲਈ ਝੱਪਟਿਆ। ਤਦ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ
ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭੱਜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਈ।

ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਦ ਮਹਾਤਮਾ ਫਿਰ ਉਸੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ
ਗੁਜਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਸੀ।
ਉਹ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਇਕ ਖੂਹ ਕੋਲ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ
ਕਿ ਚਰਵਾਹੇ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਪੱਥਰ ਦੇ ਟੁਕੁਝਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ
ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ
ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹੀ ਸੱਪ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਹ
ਪੱਥਰ ਦੇ ਟੁਕੁਝਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਖਾ ਕੇ ਲਹੂ-ਲਹਾਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ
ਸੀ। ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਤਿਲਕਣ ਹੋਣ ਦੀ ਵਜਾ ਨਾਲ ਉਹ ਖੂਹ ਤੋਂ
ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸੱਪ ਨੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ— ਕ੍ਰੀਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ
ਕੱਢੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਬੱਚੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਗੇ ਜਾਂ ਮੈਂ ਪਾਣੀ
ਵਿੱਚ ਛੁੱਥ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਸੱਪ ਤੇ ਦਯਾ ਆ
ਗਈ। ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਡੋਰੀ ਨਾਲ ਕਮੰਡਲ ਬੰਨਿਆਂ ਅਤੇ ਖੂਹ
ਵਿੱਚ ਲਟਕਾ ਦਿਤਾ। ਸੱਪ ਬੜੀ ਸਰਲਤਾ ਨਾਲ ਉਸ
ਕਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਜਿਉਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ
ਬਾਹਰ ਕੌਂਢਿਆ, ਸੱਪ ਨੇ ਕਿਹਾ — ਮਹਾਤਮਾ ਮੈਨੂੰ ਇਕ
ਸਪੇਰਾ ਫੜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਭੱਜਦਾ ਹੋਇਆ ਇਸ ਖੂਹ
ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਗਿਆ। ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਖਮੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ
ਵੀ ਇਨਸਾਨ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸਾਰੇ
ਇਨਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਤੁਸੀ ਵੀ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਹੋ, ਇਸ

ਲਈ ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੱਟਾਂਗਾ। ਸੱਪ ਨੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਪੈਰ ਨੂੰ
ਲਪੇਟ ਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕੱਟਦਾ ਮਹਾਤਮਾ
ਨੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਪੈਰ ਝਟਕ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸੱਪ ਫਿਰ
ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਜਾ ਡਿੱਗਾ।

ਸੱਪ ਨੇ ਫਿਰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ
ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ — ਤੂੰ ਕ੍ਰੀਪਾ ਦਾ ਪਾਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ
ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਕੇ ਵੇਖ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਚਾਹੇ ਜੀਅ, ਚਾਹੇ
ਮਰ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਚਲਿਆ। ਅਜੇ ਮਹਾਤਮਾ ਕੁਝ ਹੀ ਦੂਰ ਗਏ
ਸਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਪ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ
ਕਰਨ ਲਈ ਰੋਕ ਲਿਆ।

ਮਹਾਤਮਾ ਖੂਹ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਸੱਪ ਨੂੰ ਬੋਲੇ — ਹੇ ਸੱਪ!
ਮੈਂ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਡੋਰੀ ਅਤੇ ਕਮੰਡਲ ਲਟਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ
ਅਤੇ ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਉਣਾ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ
ਖੁਦ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਾਂਗਾ। ਜਦ ਤਕ ਤੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇਗਾ
ਮੈਂ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਮਰਦਾ ਕੀ ਨਾ ਕਰਦਾ।
ਸੱਪ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਰੱਸੀ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਉਪਰ ਚੜਨ ਲੱਗਾ।
ਮਹਾਤਮਾ ਇਕ ਰੁਖ ਤੇ ਚੜ ਗਏ। ਉਹ ਲੁਕ ਕੇ ਸਾਰਾ
ਨਜ਼ਾਰਾ ਵੇਖਣ ਲੱਗੇ। ਕੁਝ ਹੀ ਦੇਰ ਵਿੱਚ ਸੱਪ ਬਾਹਰ
ਨਿਕਲਿਆ। ਉਹ ਕਾਫੀ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿੱਚ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ
ਨੇ ਆਪਣੀ ਫ਼ਨ ਉਠਾ ਕੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵੇਖਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ
ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਦ ਜਦ ਸੱਪ ਚਲਾ ਗਿਆ
ਤਦ ਮਹਾਤਮਾ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰੇ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਕਮੰਡਲ ਸਾਫ਼
ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਏ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਉ! — ਦੁਸ਼ਟ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹੋ।
ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਬਚਾਵ ਤੇ
ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ।

ਕਹਾਣੀ - ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਆਸਟ

ਰੱਖੜੀ ਦਾ ਰੰਗ

ਅੱ ਜ ਕੱਲ ਵਿਵੇਕ ਕੁਝ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਜਿਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਜਮਾਤੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਤੀਕ ਦੋ ਵਾਰ ਫੇਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਉਹ ਵਿਵੇਕ ਨਾਲੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਕੇਵਲ ਵਿਵੇਕ ਨਾਲੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਰੋਂ ਸਾਰੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚੋਂ ਉਹੀ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਜਮਾਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਤੂੰ ਮੈਂ ਮੈਂ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਕਈ ਜਮਾਤੀ ਉਸ ਦੀ ਸਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਡਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਛੁੱਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਤੀਕ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਝਗੜੇਗਾ।

ਪ੍ਰਤੀਕ ਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਭਰਾ ਸੀ ਨਾ ਕੋਈ ਭੈਣ। ਉਹ ਇਕਲੋਤਾ ਲੜਕਾ ਸੀ। ਲਾਡ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪਲਿਆ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਮੰਮੀ ਪਾਪਾ ਉਹਦੀ ਹਰ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਪਣੀਆਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਮੰਗਾਂ ਵੀ ਮਨਵਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਵਿਗਤਿਆ ਹੋਇਆ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਵੇਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦੀਦੀ ਅਰਚਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਅਰਚਨਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਨਾਲੋਂ ਸੱਤ ਸਾਲ ਵੱਡੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਬੁਰਾਈ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਬੁਰਾਈ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਰੋਂ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਮੌਕੇ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ਲੱਗੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਅਰਚਨਾ ਆਪਣੀ ਸਾਈਕਲ ਤੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਸਾਹਮਣੀਓਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਭਿਆਨਕ ਆਵਾਜ਼ ਵਾਲਾ ਬਾਈਕ ਦਾ ਹਾਰਨ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਝੱਟ ਮੌਕਾ

ਸੰਭਾਲਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਕੁਕਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਤੀਕ ਦੀ ਬਾਈਕ ਦੀ ਗਤੀ ਇਨੀ ਤੇਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦੂਰ ਜਾਕੇ ਹੀ ਹੌਲੀ ਹੋਈ। ਫਿਰ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਪਣੀ ਬਾਈਕ ਦਾ ਯੂ ਟਰਨ ਲੈ ਕੇ ਮੁੜਿਆ। ਅਰਚਨਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਸੋਂ ਸਵੇਰੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰਤੀਕ ਅਰਚਨਾ ਨੂੰ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਦੀਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਉਸਦਾ ਘਰ ਵੀ ਨੇੜੇ ਵਾਲੇ ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ।

ਪ੍ਰਤੀਕ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਰਚਨਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਸੋਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਸਵੇਰੇ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ? ਰੱਖੜੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਪਰਸੋਂ ਹੀ ਤਾਂ ਸੀ। ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਖੂਬ ਚਹਿਲ ਪਹਿਲ ਸੀ। ਬਜ਼ਾਰ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੀਆਂ ਰੱਖੜੀਆਂ ਨਾਲ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਆਖਿਰ ਰੱਖੜੀ ਦੀ ਸਵੇਰੇ ਵੀ ਆ ਗਈ। ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਨਹਾ ਧੋ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਰਚਨਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਸਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪੂਛ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋਈ ਫੈਲਣ ਲੱਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਰੱਖੜੀ ਵਾਲੀ ਥਾਲੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਜਾ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਵਿਵੇਕ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਲੜਕਾ ਜਤਿਨ ਵੀ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਤਿਨ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਭੈਣ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਸਾਲ ਅਰਚਨਾ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨਵਾਉਂਦਾ ਸੀ।

ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਅਰਚਨਾ ਦੇ ਮੰਮੀ ਵੀ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬਹਿ ਗਏ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨਣ ਦਾ ਸ਼ਗਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਲਗਦਾ, ਮੰਮੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਲਗੇ। ਐਨ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀ ਬੈਲ ਵੱਜੀ ਅਰਚਨਾ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲਿਆ ਵੇਖਿਆ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਲੜਕਾ ਖੜਾ ਸੀ। ਭੈੜੀ ਸਿਹੀ ਦਿੱਖ ਵਾਲਾ। ਮੈਲੇ ਕੁਚੈਲੇ ਕਪੜੇ। ਨਹਾਇਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਨਾ ਹੀ ਚੱਜ ਨਾਲ ਵਾਲ ਵਾਹੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਬਾਈਕ ਵੀ ਖੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੀ ਸੀ।

ਆ ਜਾ ਪ੍ਰਤੀਕ। ਸੁਆਗਤ ਹੈ।'' ਅਰਚਨਾ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਬਲਾਇਆ।

ਪ੍ਰਤੀਕ ਵੀ ਉਸੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬਹਿ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਮੰਮੀ, ਵਿਵੇਕ ਤੇ ਜਤਿਨ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਅਰਚਨਾ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਨੂੰ ਪੀਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਇਕ ਪਲੇਟ ਵਿਚ ਪਟੇ ਦੋ ਕੇਲੇ ਉਸ ਅੱਗੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਅਰਚਨਾ ਦੇ ਮੰਮੀ ਕਹਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਇੰਦਰ ਦੇਵਤਾ ਰਾਖਸਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਾਰ ਬੇਕਾਰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਹਮਪਤੀ ਕੋਲ ਗਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲਈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਉਣ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪੁੰਨਿਆ ਦੇ ਦਿਨ ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ ਨੇ ਇੰਦਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗੁੱਟ ਤੇ ਰੇਸਮ ਦਾ ਇਕ ਧਾਰਾ ਬੰਨ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੱਖੜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ। ਰੱਖੜੀ ਬੰਨਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਰਾਜਾ ਇੰਦਰ ਵਿਚ ਇਨਾ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਨਿਸਚਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇੰਦਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕੀ ਸਕਤੀ ਆ ਗਈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰਾਖਸਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮੂੰਹ ਦੀ ਖਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹੀ ਪਰੰਪਰਾ ਇਕ ਤਿਉਹਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੈਣ ਭਰਾ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸਨੌਰ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਭਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਭੈਣ ਕੋਲੋਂ ਗੁੱਟਾਂ ਤੇ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨਾਉਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਭੈਣ ਭਰਾ ਦੇ ਅਟੱਟ ਬੰਧਨ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਣੀ ਸੁਣਨ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਝੱਟ ਬੋਲ ਪਿਆ, “ਪਰ ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਭੈਣ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਅਰਚਨਾ ਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਲਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ - ਪ੍ਰਤੀਕ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨਾਂਗੀ।

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਰਚਨਾ ਤੇ ਸਬਦਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੀ ਜਾਂਦੂ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਕ ਦਾ ਸਿਰ ਝੁਕ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੌਂਡੂ ਨਿਕਲ ਆਏ। ਫਿਰ ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਸੁੱਝਿਆ ਉਹ ਫਟਾਫਟ ਉਠਿਆ ਤੇ ਅਰਚਨਾ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਅਰਚਨਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਚਾਣਚਕ ਪ੍ਰਤੀਕ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ? ਉਹ ਇਕਦਮ ਘਰੋਂ ਕਿਉਂ ਚਲਾ ਗਿਆ? ਖੈਰ....।

ਅਰਚਨਾ ਵਿਵੇਕ ਤੇ ਜਤਿਨ ਨੂੰ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨਣ ਲੱਗੀ। ਅੱਧੇ ਕੁ ਘੰਟੇ ਮਗਰੋਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀ ਘੰਟੀ ਫਿਰ ਖੜਕੀ।

ਅਰਚਨਾ ਨੇ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਈ। ਨਹਾਇਆ ਧੋਇਆ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਨੀਂ ਇਕ ਲੜਕਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਢੱਥਾ ਲਈ ਖੜਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਾਲ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਲੜਕਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੀ ਸੀ।

ਪ੍ਰਤੀਕ? ਤੂੰ ਕਿੱਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ? ਅਰਚਨਾ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

ਦੀਦੀ! ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤੋਂ ਨਹਾਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਆਰ ਨੇ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੋਲ ਦਿੱਤੀਆਂ ਨੇ। ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਸਚਮੁਚ ਹੀ ਭੈਣਾਂ ਬਿਨਾ ਰੱਖੜੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਅਧੂਰਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੇਰਾ ਗੁੱਟ ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰੇਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਦੀਦੀ ਜੋ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ।

ਅਰਚਨਾ ਨੇ ਤਿੰਨ ਨੂੰ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨੀ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਉਸ ਨੂੰ ਤੋਹਾਂ ਦੇਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਅਰਚਨਾ ਨੇ ਝਟਪਟ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਬੋਲੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਸਨੌਰ ਹੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ। ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਕ ਵਾਅਦਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਤੋਹਫੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਬੋਲੇ ਦੀਦੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਰ ਵਾਅਦਾ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।

ਅਰਚਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਪ੍ਰਤੀਕ ਮੈਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਕਰ ਕਿ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਦੁਖਾਏਗਾ ਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਭੈੜੇ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ। ਫੇਰ ਦੇਖੀ ਤੇਰੀ ਸਾਰੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਖੁਦ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੇਰਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵੀ ਸਾਉਂ ਤੇ ਚੰਗਾ ਬਣੇ ਇਹ ਮੇਰੀ ਕਾਮਨਾ ਹੈ।

ਦੀਦੀ ਅੱਜ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਵਿਵੇਕ ਤੇ ਜਤਿਨ ਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਵੀ ਦੀਦੀ ਹੋ। ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ।”

ਅਰਚਨਾ ਬੋਲੀ , “ਸਾਬਾਸ਼ ਪ੍ਰਤੀਕ। ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਇਹੀ ਉਮੀਦ ਸੀ। ਚਲ ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਨਾਸਤਾ ਕਰੀਏ।”

ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਮਿਲ ਕੇ ਨਾਸਤਾ ਕਰਨ ਲੱਗਾ।

ਟੀਵੀ ਤੇ ਰੱਖੜੀ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਮਿੱਠੇ ਮਿੱਠੇ ਬੋਲ ਗੁੰਜ ਰਹੇ ਸਨ।

ਕਦੇ ਨਾ ਭੁੱਲੋ

- * ਬ੍ਰਹਮਿਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਤਾੜੀ ਨਾਲ ਭਰਮ ਅਤੇ ਬੰਧਨਾਂ ਦੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਉਡਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਫਰਤ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿਓ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਅਪਨਾਓ। ਹਰ ਪਲ ਨਿਰੰਕਾਰ-ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸੁਕਰਾਨਾ ਕਰੀਏ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਕੀਮਤੀ ਸਾਹ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕੀਮਤੀ ਬਣਾ ਲਈਏ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਦਸ਼ਾ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਹੈ।
- * ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਢਾਲਾਂਗੇ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੀ ਸਹਿਜ ਰੂਪ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਸਾਨ ਲੱਗਣ ਲੱਗੇਗੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਉਤਾਰ-ਚੜਾਅ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਗਰ ਮਨ ਦਾ ਨਾਤਾ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਾਲ ਜੁਝਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਪਰੀਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਤੇ ਦਿੜਤਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਮਨ ਸੁਧ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੁਗੰਧਿਤ ਰੱਖੀਏ। ਸੁਖ-ਚੈਨ ਖੋਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ, ਸੁਖ-ਚੈਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਬਣੀਏ।
- * ਜਦ ਅਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮਿਗਿਆਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਲੈ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਗਲਤੀਆਂ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਾਡੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਹੈ। ਅਗਰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਬਣਿਆ ਰਹੇਗਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਗਲਤੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਵਰਤਮਾਨ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਜਵਲ ਜੀਵਨ ਜੀਣਾ ਪਏਗਾ।
- ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਾਤਾ ਸੁਦਿਕਸ਼ਾ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ
- * ਅਗਰ ਇਕ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਯਾ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੱਜਣ ਵਾਂਗ ਉਸ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਹਾਨੀ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਘ੍ਰੂਣ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਮਾਫ਼ੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਗੁਣ ਹੈ।
- ਭਰਤੁਹਰਿ
- * ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ ਅਸਫਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਉਹ ਜੋ ਸੌਚਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ। ਦੂਸਰੇ ਜੋ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸੌਚਦੇ ਨਹੀਂ।
- * ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਸੁਪਨੇ ਸੱਚ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਸਾਹਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।
- ਵਾਲਟ ਡਿਜਨੀ
- * ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮੰਤਵ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜੋ ਭਰਵਾਨ ਨੇ ਤਹਾਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਲਗਾ ਦਿਓ।
- ਕਾਰਲਾਇਲ

□ ਸੰਗਹਿਕਰਤਾ : ਗੀਟਾ (ਦਿੱਲੀ)

□ ਅਮਨ 'ਦਿਲਜਾਨ'

ਆਇਆ

ਰੱਖੜੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ

ਆਇਆ ਰੱਖੜੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ, ਵੀਰੋ ਹੋ ਜਾਓ ਤਿਆਰ
ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਵਧਦਾ ਜਾਏ ਪਿਆਰ
ਆਇਆ ਰੱਖੜੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ - - - -

ਸਾਲਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਸ ਤਿਉਹਾਰ ਦੀ ਚੱਲੀ ਹੈ ਰੀਤ
ਗਾਵਣ ਭੈਣਾਂ ਵੀਰਾਂ ਲਈ ਦਿਲੋਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਗੀਤ
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਹੈ ਸੋਹਣਾ ਤਿਉਹਾਰ
ਆਇਆ ਰੱਖੜੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ - - - -

ਭਰਾਵਾਂ ਕੋਲੋ ਮਹਿੰਗੇ ਮਹਿੰਗੇ ਤੌਹਫੇ ਲੈਂਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ
ਦੁਖ-ਸੁਖ ਅੰਦਰ ਸਾਥ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਵਾਦੇ ਲੈਂਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ
ਖਿੜ ਖਿੜ ਕੇ ਹੱਸਦੇ ਨੇ ਵੇਖੋਂ ਮਹਿਕਾਂ ਤੇ ਗੁਲਜਾਰ
ਆਇਆ ਰੱਖੜੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ - - - -

ਇਹ ਪਿਆਰ ਦਾ ਬੰਧਨ ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਬੰਧਨ ਹੈ
ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਬੰਧਨ ਹੈ
ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਹੋ ਜਾਵੇ ਬਸ ਪਿਆਰ ਹੀ ਪਿਆਰ
ਆਇਆ ਰੱਖੜੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ - - - -

ਅਮਨ 'ਦਿਲਜਾਨ' ਵੀ ਸਭ ਭੈਣਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੇ
ਹਰ ਘਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੱਬਾ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਦਾ ਪਿਆਰ ਫਲੇ
ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਾਇਮ ਰਹੇ ਸਦਾ ਇਹ ਹੈ ਇਹੋ ਫਰਿਆਦ
ਆਇਆ ਰੱਖੜੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ - - - -

ਪ੍ਰੇਰਿਕ ਕਹਾਣੀ : ਸ਼ਿਵਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ

ਫਲ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ

ਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਰਾਜੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪੂਰਾ ਸਾਲ ਭਰ ਪੜਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਹੱਥ ਤਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਸੀ। ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਟੀਚਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਕਦੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਉਸ ਨੇ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਸੀ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਘਰ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਉਹ ਖੇਡਣ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਬਾਦ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ। ਸਵੇਰੇ ਵੀ ਉਹ ਦੇਰ ਨਾਲ ਉਠ ਕੇ ਜਲਦੀ-ਜਲਦੀ ਨਹਾ-ਯੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਸਕੂਲ ਲਈ ਚਲ ਪੈਂਦਾ।

ਉਹਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਐਨੇ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਿਪਟੇ। ਤਦੇ ਉਹਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੀ ਪਹਾੜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਇਆ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਸਰਸਵਤੀ ਦੇਵੀ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ— ਚਲ ਕੇ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਏ। ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨੋਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਉਹ ਹੁਣ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਦੇਵੀ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਜਾ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਰਸਵਤੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਪੂਜਾ-ਅਰਚਨਾ ਕਰਦਾ, ਧੂਫ-ਵੱਟੀ ਜਗਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਦੇ ਅਗੇ ਖੜਾ ਹੋ ਕੇ ਖੂਬ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਰਸਵਤੀ ਦੇਵੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੇਗੀ। ਉਹ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਵਿਅਰਥ ਨਹੀਂ ਜਾਏਗੀ।

ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਰਾਜੂ ਦਾ ਇਕ ਵੀ ਪਰਚਾ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਤੱਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਦੇਵੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ। ਉਹ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਚਮਤਕਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਏਗਾ। ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਸੋਚਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਨਤੀਜੇ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਉਸ ਦੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਕਾਫੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਾਸ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਕੁਝ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਫੇਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਵੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮੱਥਾ ਪਿੱਟਿਆ। ਉਹ ਬੋਲਿਆ - ਭਲਾ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ? ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਦੇਵੀ ਸਰਸਵਤੀ ਦੀ ਅਰਥਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਅਰਥਨਾ ਵਿਅਰਥ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਈ?

ਉਹ ਅੱਜ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਵੀ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚਾ ਅਤੇ ਬੋਲਿਆ— ਆਪ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਦੇਵੀ ਹੋ? ਆਪ ਨੇ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ। ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਐਨੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ, ਮੇਰੀ ਪੂਜਾ ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੋ ਗਈ।

ਉਹ ਥੱਕੇ-ਹਾਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਬੜੇ ਬੇਮਨ ਨਾਲ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਭੋਜਨ ਖਾ ਕੇ ਉਹ ਪਲੰਘ ਤੇ ਜਾ ਲੇਟਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਅੱਜ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਨੀਂਦ ਆਉਣ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸੁਪਨਾ ਵੇਖਿਆ। ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਸਵਤੀ ਦੇਵੀ ਥੋੜੀ - ਨਾਦਾਨ ਬਾਲਕ। ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਖਾਮਖਾਹ ਕੌਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਦੇਵੀ ਸਰਸਵਤੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸੱਚੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਕਦੇ ਹੱਥ ਤਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਤੂੰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਚੋਂ ਪਾਸ ਹੋਣ ਲਈ ਬੜਾ ਸਿੱਧਾ ਰਾਹ ਅਪਨਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ। ਤੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਮੰਦਿਰ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣਾ ਵਕਤ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤਾ। ਤੂੰ ਬਿਨਾ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੇ ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀ ਪਰ ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਜੋ ਆਪਣੀ ਸਹਾਇਤਾ ਖੁਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੜਾਈ-ਲਿਖਾਈ ਛੱਡ ਕੇ ਜੋ ਲੋਕ ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਯਾਦ ਰੱਖੋ, ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਰਾਜੂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਖੁਲ੍ਹੀ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਖਿੜਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਵੇਖਿਆ। ਆਸਮਾਨ ਤੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਰਨ ਛੁੱਟ ਰਹੀ ਸੀ।

ਉਹ ਬੋਲਿਆ - ਹੁਣ ਤੋਂ ਮੈਂ ਮਨ ਲਗਾ ਕੇ ਪੜਾਈ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਚੋਂ ਪਾਸ ਹੋ ਕੇ ਰਹਾਂਗਾ।

□ ਪਿੜਪਾਲ ਸਾਦਿਕ

ਖੁੱਲੇ ਸਕੂਲ

ਛੱਟੀਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਫਿਰ ਖੁੱਲੇ ਸਕੂਲ,
ਬੈਗਾਂ ਤੋਂ ਫਿਰ ਝਾੜੀਏ ਧੂਲਾ।

ਮਾਸਿਕ ਪੇਪਰ ਨੇੜੇ ਆਏ,
ਹੁਣ ਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋ ਫੁੱਲਾ।

ਹੋਮ-ਵਰਕ ਸਭ ਕਰੀਏ ਪੂਰਾ,
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਖਾਣੇ ਪੈਂਦੇ ਰੂਲਾ।

ਟੀਚਰ ਝਿੜਕੇ ਜਾਂ ਪਿਆਰ ਕਰੇ,
ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਸਭ ਕਰੋ ਕਬੂਲਾ।

ਨਾਲ ਸਾਥੀਆਂ ਕਦੇ ਨਾ ਲੜੀਏ,
ਹਰਦਮ ਹਰ ਪਲ ਰਹੀਏ ਕੂਲਾ।

ਛੋਟ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਲੱਗੇ,
ਐਸਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੀਏ ਮੂਲਾ।

ਛੁੱਲਾਂ ਵਾਗਰ ਮਹਿਕਾਂ ਵੰਡੀਏ,
ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਨਾ ਬਣੀਏ ਸੂਲਾ।

ਬੋਲੋ, ਸੁਣੋ ਸਦਾ ਗੁਣਕਾਰੀ,
ਗੱਲਾਂ ਕਰੋ ਨਾ ਉਲੜ੍ਹਲਾ।

ਦਾਦਾ ਜੀ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ : ਅਜੈ ਕਾਲੜਾ

ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਤਾਨਪਾਦ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਰਾਣੀਆਂ ਸਨ। ਦੋਹਾਂ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਇਕ-ਇਕ ਪੁੱਤਰ, ਧਰੂਵ ਅਤੇ ਉਤੱਮ ਸਨ।

ਰਾਜਾ ਛੋਟੀ ਰਾਣੀ ਸੁਰੂਚੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਂਦੇ ਸਨ। ਰਾਣੀ ਸੁਰੂਚੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚਲਾਕ ਸੀ।

ਵੱਡੀ ਰਾਣੀ ਸੁਨੀਤੀ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਪਮਾਨਿਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਰਾਣੀ ਸੁਨੀਤੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਿੱਧੀ-ਸਾਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਿੱਧਾ-ਸਾਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਧਰੂਵ ਅਤੇ ਉਤੱਮ ਦੋਵੇਂ ਖੇਡ ਕੇ ਆਏ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਧਰੂਵ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਵੇਖ ਕੇ ਰਾਣੀ ਸੁਰੂਚੀ ਅੱਗਬੱਲਾ ਹੋ ਗਈ।

ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਰਾਣੀ ਸੁਰੂਚੀ ਨੇ ਧਰ੍ਵ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਦ ਤੋਂ ਬੱਲੇ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਡਾਂਟਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।

ਧਰ੍ਵ ਰੋਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਰਿਆ ਅਤੇ ਬੋਲਿਆ - ਮਾਂ ! ਕੀ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸਿਰਫ ਉੱਤਮ ਦੇ ਹੀ ਹਨ?

ਮਾਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਰੱਬ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛੇਗੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ?

ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਵੇਖ ਕੇ ਧਰ੍ਵ ਆਪ ਹੀ ਰੱਬ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣ ਅਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਖੋਜ ਲਈ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਰਿਆ। ਘਣੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਧਰ੍ਵ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸੱਤ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਧਰ੍ਵ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਇਥੇ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਧਰ੍ਵ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆ। ਧਰ੍ਵ ਦੇ ਦਿੜ ਨਿਸਚੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਧਰ੍ਵ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।

ਧਰੂਵ ਨੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਤੇ ਭਿਆਨਕ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਡਰ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੌਸਮ ਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਬਸ ਭਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਣੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ।

ਉਸ ਦੀ ਕਠੋਰ ਤਪ੍ਸਿਆ ਨੇ ਭਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਣੂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ - ਦੱਸ ਧਰੂਵ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

ਧਰੂਵ ਨੇ ਮੰਗਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਮੈਨੂੰ ਅਸੀਰਵਾਦ ਦਿਉ ਕਿ ਮੈਂ ਸਦਾ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰਾਂ ਅਤੇ ਸਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਰਹਾਂ।

ਭਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਣੂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਸੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤਾ ਕਿ - ਧਰੂਵ ਤੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਅਟਲ ਰਹਿ ਕੇ ਚਮਕਦਾ ਰਹੇਂਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਸੱਤ ਰਿਸ਼ੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਚਮਕਦੇ ਰਹਿੰਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਭਗਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਿਖਾਇਆ।

ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਵਿਸ਼ਣੂ ਜੀ ਅੰਤਰਧਿਆਨ ਹੋ ਗਏ

ਬੱਚਿਉ! ਅੱਜ ਵੀ ਧਰੂਵ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਧਰੂਵ ਤਾਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਗਾਮਗਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਰਾਤ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਉਤੱਤ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਚਮਕਦੇ ਹੋਏ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਰਖ

ਦੋਹਾਂ ਚਿਤੱਰਾਂ ਵਿਚੋਂ
10 ਅੰਤਰ ਲੱਭੋ!

radio.nirankari.org

24x7

kids.nirankari.org

Catch the latest episode
on 23rd of every month

Bhakti Sangeet

radio.nirankari.org

Catch the latest episode
on 20th of every month

www.nirankari.org

Catch the latest episode
on 10th of every month

radio.nirankari.org

Catch the latest episode
on 1st & 16th of every month

Video & Audio Webcasts on www.nirankari.org - Every month

SANT NIRANKARI MISSION

Registered with the
Registrar of Newspaper
For India Under RNI No. 32345/77

Delhi Postal Regd. No. G-3/DL (N)/137/2018-20
Licence No. U (DN)-60/2018-20
Licenced to post without Pre-payment

ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹਕਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਓ !

ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ
(ਗਿਆਰਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ) ਏਕ ਨਜ਼ਰ¹
(ਤਿੰਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ) ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ
(ਚਾਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ)

'ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ' 'ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ' (ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ) ਅਤੇ
'ਏਕ ਨਜ਼ਰ' (ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ) ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।
ਪੜ੍ਹਕਾਵਾਂ ਵਿਭਾਗ, ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕੰਪਲੈਕਸ, ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਨੈੜੇ
ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕਾਲੇਨੀ, ਦਿੱਲੀ - 110009

PH. 011-47660200, E-mail : patrika@nirankari.org

ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ, ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ, ਏਕ ਨਜ਼ਰ (ਮਰਾਠੀ)
ਅਤੇ ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ (ਨੇਪਾਲੀ) ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।
Sant Nirankari Satsang Bhawan

1st Floor, 50, Morbag Road, Naigaon, Dadar (E) MUMBAI-400 014 (Mah.)
e-mail : chandunirankari@yahoo.com & marathi@nirankari.org

ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਪੜ੍ਹਕਾਵਾਂ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

TAMIL

Sant Nirankari Satsang
Bhawan, #7, Govindan
Street, Ayavoo Neidu
Colony, Aminji Karai,
CHENNAI-600 029 (T.N.)
Ph. 04423740630

ORIYA

Sant Nirankari Satsang
Bhawan, Kazidila, Post
Madhupatna, CUTTACK-
753 010 (Orissa)
Ph. 0671-2341250

TELUGU

Sant Nirankari Satsang
Bhawan, No. 6-2-970,
Khalitabad, HYDERABAD-
500 029
Ph. 0104-23317879

GUJRATI

Sant Nirankari Satsang
Bhawan,
1st Floor, 50, Morbag
Road, Naigaon, Dadar (E)
MUMBAI - 400 014 (Mah.)
Ph. 22-24102047

KANNADA

Sant Nirankari Satsang
Bhawan, 88, Rattanvillas
Road, Southend Circle,
Basavangudi,
BENGALURU-560 023
(Karnataka)
Ph. 080-26577212

BANGLA

Sant Nirankari Satsang
Bhawan,
884, G.T. Road,
Laxmipur-2
East Bardhaman-713101
Ph. 0342-2657219

ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹਕਾਵਾਂ ਦੇ ਪੁਸਾਰ ਅਭਿਆਨ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਕੇ
ਸਾਂਝਗੁਰੂ ਮਤਾ ਜੀ ਦੇ ਅਸੀਰਵਾਦ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣੋ।

Posted at NDPSO Prescribed dates 23rd & 24th. Date of Publication: 17th & 18th (Advance Month)